

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 27 (990)

Субота, 3 ліпеня 1954 года

Цана 50 кап.

Слаўнае дзесяцігоддзе

Сёння спаўняецца слаўная дата ў жыцці нашага народа — дзесяцігоддзе вызвалення Беларускай Рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Дзесяць год назад у гэты дзень войскі Германіі і Савецкай Арміі ў жорсткіх баях з ворагам авалодалі Мінскам і ўзнавілі над Беларускай сталіцай чырвоны сцяг — сцяг шчасця і волі.

З дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў мінула толькі адно дзесяцігоддзе. Для гісторыі — гэта невялікі адрэзак часу. Але якімі вялікімі паходамі і гераічнымі працоўнымі справамі ўважліва наш народ гэтае слаўнае дзесяцігоддзе. Да якіх велічэйных вынікаў прыйшоў ён пад кіраўніцтвам мудрай партыі камуністаў, пад кіраўніцтвам роднага Саветаў Урада.

Усім нам добра памятна тая гаротная карціна, якую пакінула нямецкая фашысты пры сваім адступленні: разбураныя гарады, спаленыя вёскі, спустошаныя палі і сенажаці, абрабаваныя гаспадаркі. Здавалася, што для аднаўлення рэспублікі спатрэбіцца многія дзесяцігоддзі. І сапраўды, пры іншым грамадскім ладзе беларускаму народу спатрэбілася б не адно дзесяцігоддзе, каб адбудаваць страшэнна разбураную вайной гаспадарку. Але мы залезлі раны вайны пры савецкім грамадскім ладзе, у існавалі і дружнай сім'і, дзе кожная рэспубліка — любімае дзіця мамі-Радзімы. І мы на сабе адразу адчулі: якое шчасце, што наша Радзіма — СССР, што наша кіруючая партыя — партыя камуністаў, што нас кроўна звязвае дружба савецкіх народаў. На дапамогу нам прыйшлі ўсе рэспублікі Савецкага Саюза. З усіх канцоў Радзімы для беларускіх фабрык і заводаў прыбывалі станкі і абсталяванне, для калгасаў — жылля, наенне і сельскагаспадарчыя машыны. Да нас на працу ехалі лепшыя спецыялісты: інжынеры, тэхнікі, рабочыя, каб дапамагчы аднаўляць разбураныя гарады і сёлы. Усім ім кіравалі самыя высокія чаральныя пачуцці. У нашай рэспубліцы шырока вядома ім выдатнага камунісцкага тав. Булахава. Калі ў яго сыхалі, чаму ён рашыў паехаць на працу імяна ў Беларусь, Булахаў адказаў: «Я з часцімі Савецкай Арміі праходзіў па беларускай зямлі і сваімі вачыма бачыў зруйнаваныя гарады. Мая родная міццюсца не была над акупацыяй, не знала ніякіх разбураўняў. Я адчуў, што мае рукі больш патрэбны тут, і я рашыў паехаць у Мінск, каб навава адбудаваць яго». Можна прывесці многа такіх прыкладаў непарушнай дружбы, якой звязаны савецкія людзі розных нацыянальнасцей.

Асабліва ўдзячны беларускі народ свайму старэйшаму брату — вялікаму рускаму народу. Пры яго штодзённым дапамогам мы здолелі хутка адбудаваць разбураную гаспадарку і ў невялікае кароткі час не толькі дасягнуць даўняга ўзроўню, але і наможа пераўзыхіць яго. Мы здолелі навава адбудаваць многія фабрыкі і заводы, якіх наша рэспубліка не мела да вайны. Законнай горасце Беларускай з'яўляюцца такія магутныя гіганты, як мінскія трактарны і аўтамабільныя заводы, прадуцтва якіх карыстаюцца заслужанай пашанай далёка за межамі рэспублікі. Дзесяткі новых будынкаў прадпрыемстваў упрыгожылі не толькі Мінск, але і іншыя гарады рэспублікі.

У Беларусі вырабляюцца многія віды тавараў народнага спажывання. Шыроку папулярнасць і прызнанне заваявалі віды-відавы дываны, мінскія радыёпрыёмнікі «Беларусь», барысавскія піяніна, якія ўпрыгожваюць быт савецкіх людзей.

Далейшага росквіту дасягнула навука

і культура. Вырасла майстэрства тэатральных калектываў. Рэпертуар іх узабагаціўся новымі высокадэкайнымі творами, дзе ярка адлюстравана жыццё нашага народа. Тры спектаклі — «Несцерка», «Канстанцін Заслонаў» і балет «Нязь-возера» — удастоены Сталінскай прэміі. Сталінскай прэміяй адзначаны таксама кінофільм «Канстанцін Заслонаў» і скульптурныя работы З. Азгура.

На шырокую ўсесаюзную арэну выйшла беларуская літаратура. Многанацыянальнаму чытачу, дзякуючы перакладам на рускую мову, сталі добра вядомы творы не толькі пісьменнікаў старэйшага пакалення, але і творы сярэдняга і маладошага пакаленняў. Аб поспехах беларускай літаратуры сведчыць і такі факт, як прысуджэнне Сталінскай прэміі лепшым працаўнікам нашай літаратуры Я. Коласу, К. Крапіве, Ш. Броўку, А. Куляшова, М. Танку, І. Шамякіну і Я. Брылю за іх выдатныя творы.

Небывала хуткімі тэмпамі развілася сельская гаспадарка рэспублікі. За дзесяць год пры велізарнай падтрымцы Савецкага ўрада і Камуністычнай партыі наша сельская гаспадарка, спустошаная ў час вайны гітлераўскімі акупантамі, стала ўзбуўнявай і тэхнічна-ўзброенай. Цяпер калгаснае сялянства, забяспечанае перадавай тэхнікай, істотна змяняецца за далейшае павышэнне ўраджайнасці, за далейшыя круты ўздым сельскай гаспадаркі, наменчаны ў рашэннях вярхоўскага і лютыска-саканіцкага Пленумаў ЦК КПСС.

Гэтымі днямі адбыўся Пленум ЦК КПСС, які разгледзеў пытанні аб выніках вяснянай сібы, доглядзе пасеваў, аб падрыхтоўцы да ўборкі ўраджаю і забяспечанні выканання плана нарыхтовак сельскагаспадарчых прадуктаў у 1954 годзе. Пленум прыняў пастанову, у якой наменчаныя неабходныя меры, ажыццяўленне якіх дапаможа МТС, калгасам і саўгасам арганізаваць і своечасова правесці ўборку ўраджаю і нарыхтоўку сельскагаспадарчых прадуктаў. Лічыць, прыведзены ў гэтай пастанове, радасна хваляюць кожнага савецкага чалавека. Гэтыя лічыць з'яўляюцца напярэджаннем таго, што наменчаны партыйныя планы ў галіне ўздыму сельскай гаспадаркі будуць не толькі выкананы, але і наможа перавыкананы. Дастаткова скажаць, што сёлетэй вясной пасаена яравых культур на 9,5 мільёна гектараў больш, чым у мінулым годзе, што на новых землях пасаена зернявых культур замест наменчаных 2,3 мільёна гектараў — 3,6 мільёна гектараў. Наша сельская гаспадарка забяспечана перша-класнымі машынамі. МТС і саўгасы на пачатку ўборкі ўраджаю будуць мець звыш 350 тысяч камбайнаў, каля 33 тысяч ільнокіраваў і ільнокіраваў, 11 тысяч камбайнаў па ўборцы буркоў, звыш 24 тысяч баюнаўборачных машын, каля 10 тысяч бульбаўборачных камбайнаў і шмат іншай сельскагаспадарчай тэхнікі. Якія гэта велічынны лічбы!

Адначасна слаўнае дзесяцігоддзе вызвалення Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і радуючыся велізарным поспехам, якіх дасягнуў беларускі народ у сваёй працы, мы, работнікі мастацтва і літаратуры, павінны істотна імкнуцца да таго, каб у сваіх новых творах у гэты велічэй і прыгажосці адлюстравалі багатае і шчаслівае савецкае жыццё. Мы павінны лічыць сваёй галоўнай і першачаровай задачай — стварэнне яркіх вобразаў станоўчых герояў, якіх выйшла б лепшыя рысы людзей нашага часу, з'яўляліся б носьбітамі самай перадавой камуністычнай маралі. Гераічныя справы народа патрабуюць ад нас і гераічнага праўдывага слова.

Лекцыі і даклады

На фабрыках і заводах, у калгасах, саўгасах і МТС, ва ўсіх сельскіх установах культуры, парках адпачынку арганізуюцца вечары, лекцыі і даклады, прысвечаныя дзесяці гадавіне вызвалення Беларусі ад фашысцкіх акупантаў.

Рэспубліканскае таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў падрыхтавала дзве лекцыі: «Гістарычная бітва Савецкай Арміі» і «Дзесяты гадавіна вызвалення Беларусі». Члены таварыства тт. Багданаў, Назараў, Карташоў, Леўтаў і іншыя выступаюць з чыткай гэтых лекцый на прадпрыемствах і ўстановах сталіцы.

Вялікая работа прароблена калектывам навуковых супрацоўнікаў Дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Да знамянальнай даты падрыхтаваны лекцыі:

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР і рэспубліканскім Камітэце абароны міру

У сувязі з 50-годдзем з дня смерці вялікага рускага пісьменніка Антона Паўлавіча Чэхава Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР і рэспубліканскі Камітэт абароны міру стварылі юбілейны камітэт у наступ-

«Сны братніх народаў у барацьбе за вызваленне Беларусі», «Беларускі народ у Вялікай Айчыннай вайне», «Партызанскі рух у Беларусі ў перыяд Айчыннай вайны», «Выдатны сын беларускага народа Герой Савецкага Саюза Канстанцін Заслонаў», «Жанчыны Беларусі ў дні Айчыннай вайны» і рад іншых. Дырэктар музея тав. Шчучкі прыцягваў на прадпрыемствах і ва ўстановах Магілёва дзесяць лекцый. З чыткай лекцый выступаюць многія супрацоўнікі музея.

Мінскае абласное таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў арганізавала лекцыі, прысвечаныя дзесяцігоддзю вызвалення Беларусі і Мінска ад гітлераўскіх акупантаў, на культурна-Белпромсовета, для слухачоў Марынагорскага сельскагаспадарчага тэхнікума і інш.

Пасля харавога выступлення зводны танцавальны калектыў у суправаджэнні духавога арэстра накіраваў беларускі народны танец «Лявоніху».

Першае аддзяленне закончылася выступленнем духавога арэстра Беларускай вайскавай акругі, у праграме якога былі ўверцюра Гіткі да оперы «Руслан і

Мінск. Прываказальная плошча.

Летняя ноч вельмі кароткая. Праз якія чатыры гадзіны неба святлее. Фарбуючы чырванню распушчанага золата вольны дамоў, граючы вясёлым, узнімаюцца над горадам ранішнія сонца.

Яно ўзыходзіць з боку Маскоўскай пашы, несучы сваімі першымі праменьнямі прыгнанне Мінску — сталіцы Беларусі ад сталіцы небяспэжнай нашай Радзімы — Масквы.

Застылі дрэвы ў парку. Ілчэ пустыя вуліцы, яшчэ маўчаць рэнрадуктары. Ціха ў горадзе. Але цішыня гэтая непадоўга. У чыстым, блакітным небе гудзе матор. Гэта з Ленінграда — праз Мінск — ляціць самалёт.

Для пасажыраў незвычайна гарача, што раскінуўся над крылом самалёт, надобны непрычэпаны лічы, дзе кожны квартал, лопачка, будынак ці сьвер здаецца найцікавейшай старонкай, поўнай захалачкай гісторыі як праішоўных гадоў, так і гісторыі, якая ствараецца на вачах.

Багата гісторыя нашага горада. І сёння, калі мы святкуем дзень яго вызвалення ад нямецка-фашысцкай няволі, хочацца ўспомніць яго нядаўняе мінулае. Гэта дапаможа нам лягчэй, а галоўнае — паўней усвядоміць яго цудоўнае сёння, больш выразна ўявіць яго велічэйнае заўтра.

З гадамі многае забываецца, але гэта не забудзецца ніколі.

... Мінск гарэў. Хмары густога дыму закрывалі ліпенскае сонца. На Савецкай і Ліпенскай, Карла Маркса і Кірова палыла распаўсюдзенае шкло і асфальт, ператваралася ў руіны дамы. Вяледа і сручвалася жалеза. Такім навінулі Мінск гітлераўцы ў ліпенскае дні 1944 года.

І вось сёння, глядзячы на заліты сонцам горад, на новароджаную нашу сталіцу, на светлыя палацы, зелінуны дрэў і дываны кветак, чуючы званы смех дзяцей і плушны гоман у сьверах, перавоз трамваяў, гудзі аўтобусаў, тралейбусаў, таксі, глядзячы на нашы малады Мінск — думаем: а ці праўда, што прайшло ўсяго толькі дзесяць год? І следам другога пытанне — дзе ўзялася сіла, энергія, каб

Ранак над Мінскам

тэтары, інжынеры, будаўнікі. Яны дэталёва абмяркоўвалі праект кожнага новага квартала, будынка, шырыню вуліц і каларую тэму архітэктурных ансамбляў будучага Мінска.

У аднаўленні сталіцы прынялі ўдзел мінчане. Першымі сярод першых былі камуністы. Працавалі пасля рабочага дня, аддавалі гэтай справе вольны час. Побач з рабочым працаваў акадэмік, з мужчынам — жанчына, з камсамольцам — піонер. Яны хацелі бачыць горад такім, якім ён выгядаў на праектах і чарцяжах, што вывешваліся на парканнах. У імя гэтага людзі жылі і працавалі.

На дапамогу беларускаму народу прыйшоў вялікі рускі народ, прыйшлі ўсе народы Савецкага Саюза. З усходу, з поўначы і поўдня ішлі ў адрас Мінска ашалены з усім, што патрэбна было для будаўніцтва. Ішла цэгла і цемент, машыны і экскаватары, бульдозеры і пад'ёмныя краны, металічныя канструкцыі і траіты, шкло і электраабсталяванне, трамвайныя вагоны і аўтобусы. Беларускім горадабудаўнікам дапамагалі архітэктары Масквы і Ленінграда.

У адзін з будынкаў Мінска, які сімвал непарушнай дружбы рускага і беларускага народаў, закладзена цагляна з легендарнага дома Паўлава ў Сталінградзе, якую прывезлі да нас будаўнікі горада-героя.

Дружба савецкіх народаў, загартаваная ў баіх за вызваленне роднай зямлі, прэментуецца ў творчай стваральнай працы, у сацыялістычным сапраўністве, як самым дзейным сродак руху наперад, да новых перамогаў.

Не стыхіна, а ў выніку дакладнейшага плана, у якім было прадугаджана абсалютна ўсе, будавалася наша сталіца. Вялічынна выгядаюць сёння дамы. Ёўнікі ў горадзе кветка, электрычнага святла! Звышні дзяцця смех і на праспекце Сталіна і на іншых вуліцах Мінска.

Прыгожа наша сталіца ў сонечнае раніца, калі з усіх яе канцоў накіроўваюцца на фабрыкі, заводы, будоўлі рабочыя, якія ўзнялі з руін свой родны горад і многае ў яго славу ў працоўных подзвігах на імяце Радзіме і народу.

Вось яны... Лепшым мастаўшчыкам будаўніцтва трэста № 17 Іван Арамазаў, старым майніст паравознага дэпо Павел Саладкоў, лепшым сталар заводу будаўнічай Ціхан Шэўчанка, тэхнікам тонкасувоўнага камбіната Соф'я Навіцкая, бульдозерчыкам Сямён Місуню, тынкоўшчыкам Майсей Макаранка, лепшым салдацка цэгла Елена Бухаронак і тысячы ім падобных, для якіх сон і мэта жыцця — праца ў імя шчасця чалавека.

Малады ў нас рабочы клас, але аб справах яго ўжо чуваць далёка за межамі не толькі рэспублікі, але і Саюза. Свава яго ў гуце мінска самозавале на Дняпры, Волзе, Ангара, Іртышы, — дзе будуюцца гіганцкія электрастанцыі. Свава яго ў мірным рокаце трактараў «Беларусь» на бізміжных палях Радзімы, у справах камсамольцаў Мінска, якія паехалі на асваенне цалінных зямель. Свава наша рабочага класа ў стаяках кіраўцаў і выработчыцаў, у інструментах чкалаўцаў і стваральнікаў беларускіх матэрыялаў.

Свава нашых радыёпрыёмнікаў «Мінск», «Р-7», «Беларусь-53» найшла да Данбаса і Сібіры, Вукавіны і Эстоніі. Эшалоны са станкамі, зробленымі ў Мінску, адпраўляюцца ў Кітай і Румынію, Карэю і Польшчу.

Гэтыя словы выказвалі жаданне народа, якое здзейсніла наша партыя на чале з яе Цэнтральным Камітэтам.

Успомнім першыя гады аднаўлення. На захадзе ілчэ ішлі баі. А ў Цэнтральным Камітэце Беларусі рашаліся сотні найважнейшых пытанняў, якія былі звязаны з аднаўленнем жыцця на здзіравельных палях, у разбураных гарадах і вёсках. Да поўнай ночы сядзелі тады архі-

тэтары, інжынеры, будаўнікі. Яны дэталёва абмяркоўвалі праект кожнага новага квартала, будынка, шырыню вуліц і каларую тэму архітэктурных ансамбляў будучага Мінска.

У аднаўленні сталіцы прынялі ўдзел мінчане. Першымі сярод першых былі камуністы. Працавалі пасля рабочага дня, аддавалі гэтай справе вольны час. Побач з рабочым працаваў акадэмік, з мужчынам — жанчына, з камсамольцам — піонер. Яны хацелі бачыць горад такім, якім ён выгядаў на праектах і чарцяжах, што вывешваліся на парканнах. У імя гэтага людзі жылі і працавалі.

На дапамогу беларускаму народу прыйшоў вялікі рускі народ, прыйшлі ўсе народы Савецкага Саюза. З усходу, з поўначы і поўдня ішлі ў адрас Мінска ашалены з усім, што патрэбна было для будаўніцтва. Ішла цэгла і цемент, машыны і экскаватары, бульдозеры і пад'ёмныя краны, металічныя канструкцыі і траіты, шкло і электраабсталяванне, трамвайныя вагоны і аўтобусы. Беларускім горадабудаўнікам дапамагалі архітэктары Масквы і Ленінграда.

У адзін з будынкаў Мінска, які сімвал непарушнай дружбы рускага і беларускага народаў, закладзена цагляна з легендарнага дома Паўлава ў Сталінградзе, якую прывезлі да нас будаўнікі горада-героя.

Дружба савецкіх народаў, загартаваная ў баіх за вызваленне роднай зямлі, прэментуецца ў творчай стваральнай працы, у сацыялістычным сапраўністве, як самым дзейным сродак руху наперад, да новых перамогаў.

Не стыхіна, а ў выніку дакладнейшага плана, у якім было прадугаджана абсалютна ўсе, будавалася наша сталіца. Вялічынна выгядаюць сёння дамы. Ёўнікі ў горадзе кветка, электрычнага святла! Звышні дзяцця смех і на праспекце Сталіна і на іншых вуліцах Мінска.

Прыгожа наша сталіца ў сонечнае раніца, калі з усіх яе канцоў накіроўваюцца на фабрыкі, заводы, будоўлі рабочыя, якія ўзнялі з руін свой родны горад і многае ў яго славу ў працоўных подзвігах на імяце Радзіме і народу.

Вось яны... Лепшым мастаўшчыкам будаўніцтва трэста № 17 Іван Арамазаў, старым майніст паравознага дэпо Павел Саладкоў, лепшым сталар заводу будаўнічай Ціхан Шэўчанка, тэхнікам тонкасувоўнага камбіната Соф'я Навіцкая, бульдозерчыкам Сямён Місуню, тынкоўшчыкам Майсей Макаранка, лепшым салдацка цэгла Елена Бухаронак і тысячы ім падобных, для якіх сон і мэта жыцця — праца ў імя шчасця чалавека.

Малады ў нас рабочы клас, але аб справах яго ўжо чуваць далёка за межамі не толькі рэспублікі, але і Саюза. Свава яго ў гуце мінска самозавале на Дняпры, Волзе, Ангара, Іртышы, — дзе будуюцца гіганцкія электрастанцыі. Свава яго ў мірным рокаце трактараў «Беларусь» на бізміжных палях Радзімы, у справах камсамольцаў Мінска, якія паехалі на асваенне цалінных зямель. Свава наша рабочага класа ў стаяках кіраўцаў і выработчыцаў, у інструментах чкалаўцаў і стваральнікаў беларускіх матэрыялаў.

Свава нашых радыёпрыёмнікаў «Мінск», «Р-7», «Беларусь-53» найшла да Данбаса і Сібіры, Вукавіны і Эстоніі. Эшалоны са станкамі, зробленымі ў Мінску, адпраўляюцца ў Кітай і Румынію, Карэю і Польшчу.

Гэтыя словы выказвалі жаданне народа, якое здзейсніла наша партыя на чале з яе Цэнтральным Камітэтам.

Успомнім першыя гады аднаўлення. На захадзе ілчэ ішлі баі. А ў Цэнтральным Камітэце Беларусі рашаліся сотні найважнейшых пытанняў, якія былі звязаны з аднаўленнем жыцця на здзіравельных палях, у разбураных гарадах і вёсках. Да поўнай ночы сядзелі тады архі-

тэтары, інжынеры, будаўнікі. Яны дэталёва абмяркоўвалі праект кожнага новага квартала, будынка, шырыню вуліц і каларую тэму архітэктурных ансамбляў будучага Мінска.

У аднаўленні сталіцы прынялі ўдзел мінчане. Першымі сярод першых былі камуністы. Працавалі пасля рабочага дня, аддавалі гэтай справе вольны час. Побач з рабочым працаваў акадэмік, з мужчынам — жанчына, з камсамольцам — піонер. Яны хацелі бачыць горад такім, якім ён выгядаў на праектах і чарцяжах, што вывешваліся на парканнах. У імя гэтага людзі жылі і працавалі.

На дапамогу беларускаму народу прыйшоў вялікі рускі народ, прыйшлі ўсе народы Савецкага Саюза. З усходу, з поўначы і поўдня ішлі ў адрас Мінска ашалены з усім, што патрэбна было для будаўніцтва. Ішла цэгла і цемент, машыны і экскаватары, бульдозеры і пад'ёмныя краны, металічныя канструкцыі і траіты, шкло і электраабсталяванне, трамвайныя вагоны і аўтобусы. Беларускім горадабудаўнікам дапамагалі архітэктары Масквы і Ленінграда.

У адзін з будынкаў Мінска, які сімвал непарушнай дружбы рускага і беларускага народаў, закладзена цагляна з легендарнага дома Паўлава ў Сталінградзе, якую прывезлі да нас будаўнікі горада-героя.

Дружба савецкіх народаў, загартаваная ў баіх за вызваленне роднай зямлі, прэментуецца ў творчай стваральнай працы, у сацыялістычным сапраўністве, як самым дзейным сродак руху наперад, да новых перамогаў.

Не стыхіна, а ў выніку дакладнейшага плана, у якім было прадугаджана абсалютна ўсе, будавалася наша сталіца. Вялічынна выгядаюць сёння дамы. Ёўнікі ў горадзе кветка, электрычнага святла! Звышні дзяцця смех і на праспекце Сталіна і на іншых вуліцах Мінска.

Прыгожа наша сталіца ў сонечнае раніца, калі з усіх яе канцоў накіроўваюцца на фабрыкі, заводы, будоўлі рабочыя, якія ўзнялі з руін свой родны горад і многае ў яго славу ў працоўных подзвігах на імяце Радзіме і народу.

Вось яны... Лепшым мастаўшчыкам будаўніцтва трэста № 17 Іван Арамазаў, старым майніст паравознага дэпо Павел Саладкоў, лепшым сталар заводу будаўнічай Ціхан Шэўчанка, тэхнікам тонкасувоўнага камбіната Соф'я Навіцкая, бульдозерчыкам Сямён Місуню, тынкоўшчыкам Майсей Макаранка, лепшым салдацка цэгла Елена Бухаронак і тысячы ім падобных, для якіх сон і мэта жыцця — праца ў імя шчасця чалавека.

Малады ў нас рабочы клас, але аб справах яго ўжо чуваць далёка за межамі не толькі рэспублікі, але і Саюза. Свава яго ў гуце мінска самозавале на Дняпры, Волзе, Ангара, Іртышы, — дзе будуюцца гіганцкія электрастанцыі. Свава яго ў мірным рокаце трактараў «Беларусь» на бізміжных палях Радзімы, у справах камсамольцаў Мінска, якія паехалі на асваенне цалінных зямель. Свава наша рабочага класа ў стаяках кіраўцаў і выработчыцаў, у інструментах чкалаўцаў і стваральнікаў беларускіх матэрыялаў.

Свава нашых радыёпрыёмнікаў «Мінск», «Р-7», «Беларусь-53» найшла да Данбаса і Сібіры, Вукавіны і Эстоніі. Эшалоны са станкамі, зробленымі ў Мінску, адпраўляюцца ў Кітай і Румынію, Карэю і Польшчу.

Гэтыя словы выказвалі жаданне народа, якое здзейсніла наша партыя на чале з яе Цэнтральным Камітэтам.

Успомнім першыя гады аднаўлення. На захадзе ілчэ ішлі баі. А ў Цэнтральным Камітэце Беларусі рашаліся сотні найважнейшых пытанняў, якія былі звязаны з аднаўленнем жыцця на здзіравельных палях, у разбураных гарадах і вёсках. Да поўнай ночы сядзелі тады архі-

Свята песні

У сталіцы рэспублікі Мінску 27 чэрвеня адбылося свята песні, прысвечанае дзесяцігоддзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Здавалася, сонца святліла ў гэты дзень алей, заліваючы сваім святлом парк і вуліцы горада; вецер дзесяці сцішыўся, — усё спрыяла ўрачыстасці.

Дзесяткі тысяч працоўных сталіцы запоўнілі стадыён «Дынамо». Роўна ў сем гадзін вечара прагучаў сігнал фанфар зводнага духавога арэстра. Над стадыёнам павольна ўзняўся беларускі нацыянальны сцяг.

З прывітальным словам выступіў на месці старшнін горвыканкома Ф. Хашкоўскі. Затім пачалося першае аддзяленне канцэрта. Зводны хор мастацкай самадзейнасці ў суправаджэнні духавога арэстра пад кіраўніцтвам дырэктара Маслава выканаў Гімн Савецкага Саюза, «Партыя, слухай!», «За што мы любім Радзіму», «Святлічкі ўраджайны», «Песню моладзі» і інш.

Пасля харавога выступлення зводны танцавальны калектыў у суправаджэнні духавога арэстра накіраваў беларускі народны танец «Лявоніху».

Першае аддзяленне закончылася выступленнем духавога арэстра Беларускай вайскавай акругі, у праграме якога былі ўверцюра Гіткі да оперы «Руслан і

маістры мастацкай самадзейнасці горада. Украінскія танцы, магдаўскі народны танец удала выканаў танцавальны калектыў працоўных рэзерваў, «Баярскі танец» — аўтазаводцы. Спадабаўся глядачам «Чардаш» Монці, які танцаваў Шахроўскі і Гладка. З удзячным быў вышана беларускі танец калектывам заводу імя Молатова.

Сваім мілагучным лірычным голасам паравала слухачоў студэнтка Мінскага педінстытута Зыбрык. Яна співала «Вальс» і ўкраінскую народную песню «Місачаньку».</

Новая карцінная галерэя

Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў Беларусі была адкрыта карцінная галерэя. У ёй было сабрана ўсё лепшае, што стварылі майстры беларускага мастацтва за гады савецкай улады. Велізарную каштоўнасць уяўлялі карціны выдатных рускіх мастакоў, арыгіналы твораў праслаўленых майстроў жывапісу. Шырока былі прадстаўлены ў фондах скарбіцы мастацтва, палотны найбольш таленавітых заходнеўрапейскіх майстроў. І ўсё гэта было на-варварску зішчана або вывезена гітлераўскімі акупантамі.

Вельмі паказальна, што ў вызваленым Мінску карцінная галерэя была зноў арганізавана ў ліку першых культурных устаноў. І ў гэтым, як і ў многім іншым, выявілася бескарэслівае, шчырае дапамога вялікага рускага народа. Побач са складанымі машынамі, каштоўным абсталяваннем, якія ішлі ў Мінск з усіх куткоў краіны, Масква прыслала ў падарунак гераічнай рэспубліцы карціны, скульптуры, якія пакалі аснову нашай новай галерэі.

Вельмі цяжка было знайсці для яе патрэбнае памішканне ў зруйнаваным горадзе. Але і яно знайшлося. Хто з нас не бываў у цудам удалым Доме Працы, дзе на другім паверсе хутка пасля вайны была размешчана галерэя. Хто з нас не любавіўся палотнамі, экспанаванымі тут. Нягледзячы на «маладосце», галерэя мае багатае імя калекцыю твораў.

Сярод іх: арыгіналы карцін Пукірава «Ніроўны шлях», Макоўскага «Балгарскія пакутніцы», карціны Айвазоўскага, Пшчынкіна, Вяліцкага-Бірулі і многіх іншых выдатных мастакоў. Шырока прадстаўлена ў гэтай скарбіцы творчасць беларускіх мастакоў і скульптараў.

Дзесяці тысяч чалавек пабывалі за пасляваеннай галерэі. Яе фонды дасягнулі ціпер даволі вялікіх памераў і складаюць 2000 твораў жывапісу, скульптуры і графікі. Экспануецца з гэтай колькасцю толькі маленькая частка. Няма месца не толькі для экспазіцыі, але і для захавання твораў. Але для галерэі ўжо будуецца новы цудоўны будынак.

З кожным днём растуць і больш ясна вызначаюцца абрысы будучай Беларускай дзяржаўнай карціннай галерэі. Будуецца яна ў самым цені горада, на Ленінскай вуліцы, якая стане адной з лепшых магістральных стаціц. Будынак прыцягне ўвагу мінчан незвычайнай архітэктурай. Аўтар праекта — беларускі архітэктар т. Баклануў — прапавіў багата ініцыятыў, каб нават знешне аформіць кар-

цінную галерэю інакш, чым дамы, якія размешчаны побач з ёй. У Мінску яшчэ не было такіх будынкаў. Ён будзе пакрыты прыгожым шкляным каўпаком вялікіх памераў, і гэты велізарны прызматы каўпак забяспечыць натуральным святлом галоўную выставачную залу. Архітэктурнае аблічча новай галерэі мае некаторае падобенства з планетарыем. Для лепшай экспазіцыі карцін патрэбна многа натуральнага дэянага святла, і архітэктар, распрацоўваючы свой праект, гэтаму аддаў асаблівую ўвагу.

Галерэя яшчэ будуецца. І для таго, каб больш поўна пазнаёміцца з тым, якой яна будзе пасля заканчэння, заглянем у праект.

— Вось такім будзе знешні выгляд пабудовы, — гаворыць т. Баклануў, дастаючы адзін са старанна вычарчаных перагортных лістоў. — Я ўваходу ў карцінную галерэю размяшчаю тэматычныя скульптуры. Памішканне будзе ўпрыгожана скульптурай беларускіх майстроў. Само знаходнае афармленне будынка павінна будзе даць яснае ўяўленне аб тым, што тут размешчана скарбіца мастацтва. Новае памішканне галерэі — двухпавярховае з падвалам у докальных паўвостраўях. Пастаянная выставачная зала — аснова галерэі — будзе знаходзіцца на другім паверсе. На першым-жа паверсе выдзяляецца спецыяльнае памішканне для перыядычных выставак, прысвечаных пэўнаму тэме або творчасці аднаго з мастакоў. Залы вялікія, умішчальныя, зручныя, поўнаю адпавядаюць задачам поўнацэннага паказу твораў жывапісу, графікі і скульптуры.

Пастаянная вентыляцыя і поўная тэмпература, якая будзе роўнамернай увесь год, забяспечаць умовы для працяглага захавання твораў у выставачных залах і ў спецыяльных памішканнях, прызначаных для фондаў.

Галерэя будзе мець лекцыійную залу, рэстаўрацыйны і іншы майстэрні, бібліятэку па пытаннях мастацтва, фотаабабраторыю і рад службоўных памішканняў.

Совет Міністраў БССР і ЦК КПС у плане работ на 1954 год сярод іншых важных аб'ектаў назвалі і будынак карціннай галерэі — мастацкага музея. Гэта будзе будынак прыгожы, трывалы. Ужо ідзе дагледнае кладка другога паверха. Не за гарамі той час, калі мінчане атрымаюць новую карцінную галерэю.

Я. САДОУСКІ.

«Канстанцін Заслопаў». Карціна мастака В. Я. Хрусталёва.

Апошнія пісьмы Веры Харужай

Яны напісаны ў 1942 годзе ў акупіраваным нямецка-фашысцкімі захопнікамі Віцебску, куды Харужая была паслана партыяй для падпольнай работы. Са старонак пісем, ак жыўца, устаюць няскораныя савецкія людзі, непрыкрытыя ў сваёй нянавісці да ворага, непахісныя ў сваёй любові да Радзімы. Пісьмы цудоўна характарызуюць аўтара — палымінага рэволюцыянера і патрыёта, які прысвяціў усё сваё жыццё справе барацьбы за камунізм.

Пісьмы былі адрасаваны Віцебскаму абкому партыі.

Пісьмы публікуюцца са скарачэннямі.

«Дарогія сябры мае! Сёння на Смаленскім рынку зноў павешаны тры чалавекі. На пераглядзіне шпёнцы над іх галовамі прыбіта дошка з надпісамі на нямецкай і рускай мовах: «Мы ўкралі хлеб і бульбу, якія былі прызначаны для германскага насельніцтва, не таму, што былі галодныя, а таму, што хацелі спекуляваць, нажывацца».

Здавалася-б, грамадзянскае насельніцтва павінна было-б са здавальненнем аднесці да гэтага новага акта «справядлівасці» германскага вайскага камандавання і з удзячнасцю аданіць яго «кляпаты» аб ім. Але не гэтыя пацудзі хвалаліся грамадзянскае насельніцтва. Увесь дзень перад шпёнцамі стаяў натоўп (я сама, усхваляваная і ўзрушаная, доўга не магла пакінуць гэтае страшнае месца). Пры мне дзве старыя жанчыны папешліва падыходзілі да шпёнцаў і, запінаючыся, пачалі чытаць надпісы. Калі дачыталі да канца, адна з іх сказала: «А як было на самай справе, хто яго ведае», — і абедзве пажыла ўздыхнулі. «Паступова з усімі намі будзе тое-ж самае», — дадаў барадатны стары. «Ды хіба гэта сапраўды галоўныя людзкія ў горадзе? — раптам сказаў нейкі моладзі чалавек. — Чаму не бачыць тых людзей, што сядзяць ва ўправе?» Натопіў адобрыў гэтую заўвагу, усё павярнуліся

да маладога чалавекі. «Яны крадуць не буханкамі, а тонамі мяса і цукар мяхамі. Ведаем мы гэтых паразітаў, — адначыла жанчына ў белай хустцы. — Прыдзецца да іх, дык яны і глядзець не хочць на чалавекі».

Да натоўпу падыходзілі два фашысты, і ўсе адрывуць спілі... Раптам завяла сірэна. Трывога. Усе паднялі галовы наверх. «Савецкія самалёты!» — закрывалі хлапчыкі. — Вунь, вунь, ляцяць». Афіцеры раптам згубілі цікавасць да шпёнцаў, хустынька селі ў машыны і паехалі. А натоўп напружана сачыў за палётам савецкага самалёта.

...Былі старшы бухгалтар працуе грунцкам у палывоў камандатуры. «Я атрымаваў тры маркі за тыдзень, — гаворыць ён. — Вы разумееце, што значыць тры маркі пры нашай рабоце і пры сучасных цэнах на прадукты? У мяне сям'я! Мы згладзіліся канчаткова, спажываем толькі буракі з макухай. Я не магу растрачваць мае апошнія сілы, яны патрэбны будуць Радзіме на лепшую справу, ды да таго-ж я сваімі ўласнымі рукамі дапамагаю рабаваць нашу краіну. Я-ж грузу для адпраўкі ў фашысцкую Германію наш хлеб, наш лес, жалеза, усё, што яны толькі могуць забраць. Не, я больш не магу, не падыду больш на гэтую

праклятую работу, буду шукаць іншы спосаб кармлення, вяхай яны надаваць сваімі трыма маркамі».

Такіх выпадкаў сотні.

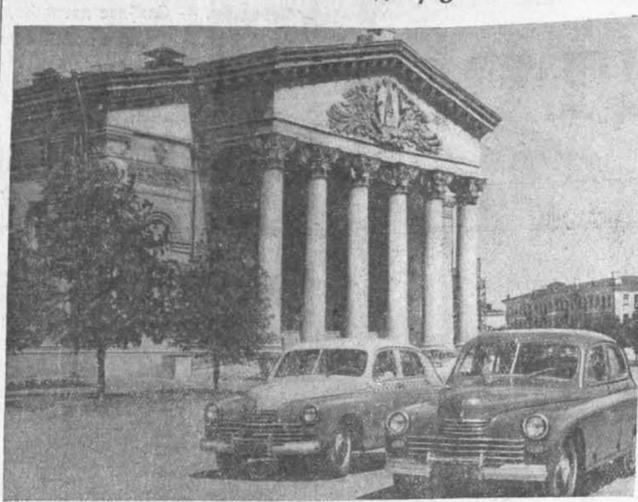
... У горадзе ў нас ціпер прасторна, — гаворыць адна старая жанчына. — Дамы разбураны, фабрыкі не дымляць, чыстага паветра вельмі многа, а дыхаць няма чым. Задыхаецца ў кватэры і на вуліцы». Такія размовы вядуцца не толькі сярод бізніх людзей, гэта пачуецца і на вуліцы, і на базары. Людзі перастаюць балца выказваць сваё незадавальненне, таму што яны становіцца агурнымі.

Заходзім да выкладковага шаўца, каб адрамантаваць гаманці. Ён патрабуе за маленькі рамонт пяць марак. На мае прарочанне, што гэта вельмі дорага, ён адказвае: «Я не хачу вашых марак. Я іх век не ведаў і ведаць не хачу. Дайце мне адзін рубель, наш рубель — такі, за які я магу купіць кілограм хлеба. Не ўмеюлі мы цаніць ранейшага жыцця. Усё нам тады здавалася недастаткова добрым, а цяпер нас ад усёго «вызвалілі». Ды так «вызвалілі», што жыць не хочацца...»

26 кастрычніка, 1942 г.

30 кастрычніка, 1942 г.

Выдатны падарунак

Перад намі новы будынак драматычнага тэатра ў Гомелі. Вечарам пад яркім асвятленнем электрычных ламп гэты будынак выглядае велічна.

Тэатр мае прасторны вестыбюль. Захапляе прыгажосцю мастацкая лэнка на сценах. Глядзельная зала разлічана на 850 месца.

Тэатр абсталяваны па апошнім слову тэхнікі. Сцэна мае шматлікія дапаможныя механізмы. Зроблены светлыя пакоі для артыстаў. Пры тэатры будуць працаваць сталерня, швейная, мастацка-дэкарацыйныя майстэрні. Усе яны поўнаю механізаваны. Па спецыяльных ліфтах будуць падавацца артыстам касцюмы. Чатыры цудоўныя залы забяспечваюць ад-

начасовую рэпетыцыю некалькіх спектакляў.

Для паслуг артыстаў пабудаваны спецыяльны корпус з добраўпарадкаванымі пакоямі.

На будынку тэатра ўстаноўлена скульптура. У працягнутай рудэ жанчына трымае вянок, у другой рудэ — арфа.

Скульптуру выкавалі браты Роберманы. Унізе, абыку ад гранітнай лэсвіцы галоўнага ўвахода, — прыгожыя калумбы з кветкамі...

Гаміячана атрымаваюць новы падарунак — выдатны будынак драматычнага тэатра.

М. ДАНИЛЕНКА.

Горад студэнтаў

Калі праходзіш па праспекту імя Сталіна, увагу прыцягваюць прыгожыя будыны політэхнічнага інстытута. Перад фасадам галоўнага будынка разбіты кветнікі, устаноўлены скульптурныя групы.

Хораша жыць і вучыцца ў гэтых цудоўных, добраабсталяваных кабінетах, лабараторыях, ва ўтульных пакоях студэнцкай інтэрнату. Светлыя аўдыторыі заўсёды залаты сонечным святлом. У іх многа прасторы, святла і цяпла.

Наш інстытут — цудоўны падарунак Радзімы савецкай моладзі. Тут сабраны ўсё неабходнае для таго, каб са студэнтаў за гады вучобы вырасілі высокакваліфікаваныя інжынеры. Да паслуг моладзі прадстаўлены цудоўная чытальня зала, багатая бібліятэка.

Мы, студэнты, маем магчымасць не толькі добра вучыцца, але і весела, змястоўна адпачыць. У нас ёсць клуб, спартыўная зала.

Добра вучыцца ў такіх умовах; пераважна колькасць студэнтаў паспяхова здала веснавую экзаменацыйную сесію. Студэнты рыхтуюцца да адпраўкі ў турськія паходы, паедуць у дамы адпачынку і санаторыі.

А ціпер калідоры нашага інстытута запоўнілі выпускнікі сярэдніх школ. Яны з цікавасцю знаёмяцца з назвакмі для іх новай абстаноўкай. На тварох многіх здаўленне, захваленне, радасць... І яны будуць вучыцца ў нашым інстытуце і іншых інстытутах і тэхнікумах стаціц. Усё гэта для нашай моладзі. Усё пабудавана нашым народам за пасляваенны час. Наша стаціца стала горадам студэнтаў.

Г. СМІРНОЎ, студэнт Беларускага політэхнічнага інстытута імя І. В. Сталіна.

У імя міру і шчасця на зямлі

Кожную раніцу мы адрываем лісток календара, як сведчанне таго, што пражылі яшчэ адзін прадоўны дзень. І якім-бы ён ні быў звычайным, усё-ж штодзень адбываюцца значныя падзеі ў жыцці наля Гадзімы, у гісторыі чалавецтва.

І вось сёння, 3-га ліпеня, мы адрываем лісток календара, на якім напісана: 10 год з дня вызвалення Савецкай Арміі сталіцы Беларускай ССР г. Мінска ад гітлераўскай захопнікаў».

Выйдзем на вуліцы роднага святачнага орада — і радасна сэрцу: побач з жыллі дамамі ўзвозяцца будыны культурных становаў. Будуецца новыя кінатэатры, на Цэнтральнай плошчы закінваецца будаўніцтва цудоўнага па сваёму архітэктурнаму вырашэнню будынка Палаца культуры прафсаюзаў, на вуліцы Энгельса будуецца Тэатр юнага глядача, на Ленінскай вуліцы — карцінная галерэя.

Наша стаціца сёння ўяўляе сабой грандыёзную будоўлю. Буды ні глядзеш — усюды бачны рыштыванні, высокія пад'ёмныя краны. З аднолькавай увагай і клопатамі мы будзем і школу, і тэатр, і магазін, і сталовую. Усё — для чалавекі, для яго шчасця і добрабыту.

Наш народ прыкладае немала намаганняў для таго, каб зрабіць сваё жыццё яшчэ лепшым, яшчэ прыгажэйшым. Мы будзем новымі фабрыкі і заводы, жылля дамы і кінатэатры, азеланнем свой родны горад у імя шчасця і міру на зямлі.

К. СЯНКЕВІЧ, акцёр тэатра імя Я. Купалы.

Зялёны друг стаціцы

Гарады, дзе многа паркаў, сквераў, бульвараў, дзе кожная вуліца абсаджана дрэвамі, заслужана лічацца найбольш прыгожымі. Пра такія гарады звычайна кажуць: «Горад-сад!».

Мінчане самі ўбачылі, што значыць зялёныя насаджэнні. Яны жылі ў горадзе і ў даваенны час. Але тады зялёны былі вельмі мала.

Для параўнання прывядзем толькі дзве лічбы: да вайны ў нашай стаціцы было толькі два гектары пад газонамі і кветкамі. А цяпер парк, скверы і бульвары займаюць каля 300 гектараў!

Мы ўсе любім стракаты дыван кветак і дрэў па Комсомольскай вуліцы. Нас захапляюць бульвары па Ленінскай вуліцы, парк «30-годдзе БССР», парк аўтамабільнага і трактарнага заводаў і іншыя. Ва ўсіх гэтых парках і бульварах насаджаны шматгадовыя дрэвы, іх упрыгожвае вялікая колькасць кветак.

У правядзенні гэтай велізарнай работы, як і ва ўсіх іншых аднаўленчых справах, актыўны ўдзел прыняла грамадскасць стаціцы. Рабочыя, служачыя, студэнты, вучні добраахвотна аддавалі свае вольныя гадзіны працы на аднаўленне роднага горада. І вынікі зладжанай работы пераўзыходзілі ўсе нашы спадзяванні. Мінчане ціпер штодзённа ходзяць па зялёных вуліцах, у вокны іх кватэр цігнуцца маладыя галінкі дрэў, вітаюць жыхароў свежымі зялёнымі лістамі.

Мы яшчэ не забылі, з якой цікавасцю сачылі за першымі насаджэннямі 30—35-гадовыя ліны па Комсомольскай вуліцы і праспекту імя Сталіна. У стаціцы на пастаяннае жылхаста прыехалі прыгажуні-ліны з далёкіх гаў ды лясоў Беларусі. І як добра яны сабе адчуваюць у нас!

Пасада шматгадовых дрэў — вялікае дасягненне ў аграгэаграфіі азеланніцтва работ. Такія яны адрозны змяняюць выгляд вуліцы, парка або бульвара.

Многа ўжо зроблена па азеланню стаціцы. Але не ўсе магчымасці яшчэ выкарыстаны. Праекты новых забудоваў прадугледжваюць вялікае ўнутрыкватэральнае азеланне. І тут ініцыятыву маглі-б прывіць домаўпараўненні. Кожны вольны ўчастак двара павінен быць засаджаны зялінай. Узорам сапраўды гаспадарскі адносіць да гэтай важнай справы з'яўляецца двор у доме, які знаходзіцца на рагу Комсомольскай вуліцы і праспекта імя Сталіна. Паглядзіце, якія тут растуць

высокія зялёныя дрэвы, які старанна яны даглядаюцца і як прыемна ў такім двары гуляць дзецям, адпачыць даросламу чалавеку!

Домаўпараўненні павінны шырока выкарыстоўваць ініцыятыву жыхароў, падтрымліваць іх жаданне азеліць свой двор, разбіць там калумбы.

Двор жылога дома, які знаходзіцца на рагу вуліцы Комсомольскай і праспекта імя Сталіна.

Акрамя докарэптыўнага садаводства ў Мінску адбываюцца пасадкі плодова-ягадных раслін. Трэст зялёнага будаўніцтва за апошнія чатыры гады прадаў школам, дзіцячым садамі і індывідуальным забудовчыкам плодовых дрэў і ягадных кустарнікаў да 100 тысяч штук. Неабходна ўсяляк заахвочваць такія пасадкі, каб побач з докарэптыўнай зялінай стварыць зялёны фонд з карысных плодова-ягадных раслін.

Работы па азеланню стаціцы з кожным годам набываюць яшчэ больш шырокі размах. На Чэрвенскім тракце, на Даўгабродскай вуліцы, на Юбілейнай плошчы, усюды, дзе разгортваюцца вялікае будаўніцтва, адначасова будуць ажыццяўляцца пасадкі дрэў, кустарнікаў, кветак.

Пройдзе нямнога часу, і стаціца рэспублікі — Мінск ператворыцца ў сусветны горад-сад, у якім так добра будзе жыць нашаму чалавеку-будаўніку.

М. АХРЫМЕНКА, садоўд-дэкаратар

Будаўніцтва кансерваторыі

Сёння на плошчы Свабоды паміж вуліцамі Леніна і Энгельса з выкапанага катлавана ўжо выглядаюць масіўныя, аблітыя чорнай смалой сцены калянага паверхі новага будынка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Праз два гады ён велічна ўздымецца над плошчай, стане адным з прыгажэйшых будынкаў беларускай канцэртнага памішкання, якое ўваходзіць у гаміёню ўнутранага двара, і двух выступваючых наперад крылаў, у якіх размешчаны вучэбныя памішканні.

Увесь будынак будзе абліцаваны светлай штуркутарай пад камень. Гранітам будзе абліцавана нізкая агарожа адрытага знадворнага двара і шырокія знадворныя парадныя лэсвіцы перад уваходам, што надаць будынку велічэнасць і манументальнасць.

На першым паверсе размешчана вестыбюль, чытальня зала, нотасховішча, класы, на другім паверсе — глядзельная зала.

Сцены яе будуць упрыгожаны лепкай, барэльефамі, на столі — тэматычныя мастацкія роспісы. На гэтым-жа паверсе будуць шматлікія класы для індывідуальных і калектывных заняткаў, пакоі адпачынку для студэнтаў і прафесарска-выкладчыцкага саставу.

Цэнтральную частку трэцяга паверхі зойме бельэтаж канцэртнай залы, за ім — спартыўная зала з абслугоўваючым памішканнем.

На чацвёртым паверсе размешчана вялікая рэпетыцыйная зала. Над усе дапаможныя памішканні — кабінет гуказапісу, шумазалупнальнік, вузел упраўлення, насонную падстанцыю, трансфарматарныя ўстаноўкі, а таксама майстэрні і пакоі адміністрацыйна-гаспадарчага прызначэння — аддзілка докальня паверх і падвальнае памішканне.

Такім у агурных рысах будзе будынак Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

О. АЛІКСЕЕВ.

«Толькі што скончылася паветраная трывога — надлет савецкіх самалётаў. Не ведаю яшчэ, якія вынікі бомбардыроўкі, але бачна, як палыхае ў трох месцах пажары і наспына рвуцца снаряды: бомба трапіла ў склад боепрыпасаў на аэрадроме.

Сябры мае! Немагчыма вам перадаць нашы перажыванні ў гэты гадзіны. Радасць за тое, што яны прыляцелі. Гарачае нажаданне ім поспеху, трывога за мірных жыхароў, шабёна злосць на зеніткі, якія адрылі ўраганні агонь, страшныя непаважы за лёцішкі, за самалёты, жаданне прыкрыць іх, дапамагчы біць прама ў цэль, у працяглыя фашысцкія гнеды, не прамакнуча. Мы стаям на двары, напружам углядзімаецца ў неба, усёй істотай слухаем гуд матораў. «Ляціце, ляціце, мае родныя, біце іх працяглыя, біце сятнімі, — усхвалявана шчыра суседка. — Дай бог вам шчасця, вялікай удачы». У гэтую хвіліну з гулкім заласлівым святлом над нашымі галовамі прыносяцца бомбы. Агульшаны ўзрыў сагравае паветра. У дамах сыплюцца шкло з вокнаў. Другі, трэці, пяты...

«Дзякуй, міленькі, добранькі, яшчэ, яшчэ. У фельдкамандатуру, ва ўправу, у якічны пасёлак, на аэрадром! Біце іх сятнімі, іх саміх, іх машыны, іх гарматы!»

Я чую гэтую гарачую малітву і ведаю, што ў многіх дварах таксама, як і ў нашым, хваляюцца гэтыя цудоўныя савецкія людзі, што вынеслі бездань тора і пакут і засталіся вернымі сваёй Радзіме.

Узрыў раздзірае адзін за другім. У трох месцах палыхае полымя. «Ну хоць-бы гэта была фельдкамандатура, або які-лі сляд»... Пасля аднаго ўзрыўу пачуліся крыкі, плач жанчын, стогны. «Ах, ты, міленькі мой, крыху прамакнуча. За-

біла людзей, вось нішчасце. Але нічога не зробіш: гэтыя д'яблы яму перашкаджаюць — пражэктары».

Мне ўспомнілася, што яшчэ днём да калодзежа (у нас, як і на вёсцы, усё павіны — ды калодзежа) пажылы мужчына аўтарытэтно гаварыў, што сёння ноччу абавязкова будзе бамбэжка, таму што ўжо два разы днём прыляталі разведчыкі, усё глядзела і ціпер будуць бамбіць. А жанчына паведаміла, што сёння былі скінуты лістоўкі, у якіх напісана: «Дарогія мірныя жыхары! Не крыўдзіцеся на нас, але там, дзе стаяць немцы, мы будзем бамбіць». «Ну, зразумела, — падтрымалі яе іншыя. — Пакуль у горад не панахала столькі войск, яны не бамбілі. А цяпер, не могуць-жа яны глядзець».

Я не веру ў тое, што былі такія лістоўкі, але мяне радуе, што народны пошлас і прыдумвае, распусьцюдавае.

Вялікі бамбэжкі, на вялікі жал, не вельмі ўпішальныя. Разбуран і спален штаб дывізіі, на аэрадроме быў спалены склад снарадаў і два самалёты. Бомбы трапілі ў афіцэрскі дом (былі аблом), афіцэрску сталовую, на палатно чыгуны, каля Полацкага вядуца. У садкадзім доме, фельдкамандатуры, орсткамендатуры вышлелі ўсе вокны, але дамы паллы. Сёння — 30 кастрычніка, ад бомб загараўся склад гаручага...

Чаму мала б'юць аэрадром? Ціпер там заўсёды 60—70 самалётаў. Каля спаленых дамоў ляжаць прыкрытыя салямай горкі снарадаў (некалькі дзесяткаў). Трэба хутчэй бамбіць бомбасховішча (умяшчальнасць 700 бомб), таму што яго хочудь разгрупаваць...

Ну вось, пакуль усё. Не ляйце мяне за тое, што пісьмо такое даўгое... Сэрдычнае прывітанне ўсім. Будзьце здаровы і шчаслівы.

Вера.

31 кастрычніка, 1942 г.

Слова ў творчай дыскусіі

Трыбуна актёра

На старонках газеты «Літаратура і мастацтва» час ад часу з'яўляюцца артыкулы, напісаныя вядомымі дзеячамі беларускага тэатра аб драматургіі, аб рэпертуары, аб рэжысёрскім і актёрскім майстэрстве. Мы ведаем, што ў нас ёсць добрыя тэатральныя калектывы, якія павважаюць і любяць не толькі ў Беларусі, але і ў Маскве, на Украіне, у Сібіры, Казахстане. І ўсё ж часам раздаюцца асобныя неспаспайныя, нават трыюмфальныя галасы людзей, якіх не задавальняе стан творчай дзейнасці нашых тэатраў, дзе вытворцаў ашчаджаюць шмат грошай, а вытворцаў ашчаджаюць шмат грошай.

І з цікавасцю пачаў чытаць артыкул А. Скібіцкага «Шукаць новае», вядомы шчыраць і праўдзіннасць аўтара як мастака, яго вострае вока. А. Скібіцкі зусім слушна зазначае, што «у нашым тэатральным жыцці народка сустракаюцца спектаклі быццам ідэяна значныя, знешне мастацкі закончаныя і разам з тым — без глыбокіх хваляючых думак, творчай свесабліваці і спінчанага нава-тарства». Гэта правільна.

Адаючы належае А. Скібіцкаму за яго імкненне шукаць новае, нехта не сказаць, што і ён многае робіць па практыцы не так, як піша, і што, на жаль, і ў яго ёсць намяла «добраўпарадкаваных» спектакляў, у якіх, гавораць яго словы, «акцёрская і рэжысёрская работа стаіць на нейкім сярэднім узроўні агульных дасягненняў». За 1-е поўгоддзе 1949 года ён праставіў у тэатры Я. Коласа тры п'есы: «Жывы труп», «Тры сястры» і «На дне», арычым п'еса «На дне» рыхтавалася ва ўмовах гастролей з паралельным выездам у рай. І, на жаль, усё тры спектаклі не атрымалі поўнаценнага мастацкага гучання. Яны былі зроблены павярхоўна, на «сярэдным узроўні» і доўга не трымаліся ў рэпертуары тэатра. Колькі ў гэтых п'есах цудоўных роляў! Але, калі я перабраю ў памяці іх спінчанае ўвасабленне, дык не магу прыгадваць сапраўды арыяцкіх актёрскіх работ. Ады лепшыя, другія горшыя, але ўсе на «сярэдным узроўні». Мне здаецца, што адной з галоўных прычын гэтаму з'яўляецца адсутнасць упартай работы над стварэннем спектакля.

Для пастаноўкі добрага спектакля неабходна адпаведная падрыхтоўка рэжысёра і ўсяго калектыва, падрыхтоўка часу, каб перадаць матэрыялы, разабрацца ў складанай псіхалогіі людзей, зрабіць пачуцці і думкі герояў сваімі пачуццямі і думкамі. Чаму І. Судак, спрактыкаваны майстра, рэжысёр маскоўскага Мастацкага тэатра, ставячы спектакль «Залп «Аўроры» ў тэатры імя Я. Купалы, рэпертуараў яго не месіць, не два, а поўгода? Таму, што ён глыбока распрацоўваў спектакль, падрабязна і ўсебакова ахопліваў кожную ролю, не забываючы ніводнай дэталі. Шмат яго хачелася сказаць гэтым спектаклем, і здавалася, што ён можа працаваць над ім яшчэ тры месяцы і знаходзіць усё новае і новае. Такая праца — сапраўдны асяродак, свята для актёраў.

Вялікае значэнне для ажыццяўлення работ нашых тэатраў мае запрашэнне на асобныя пастаноўкі рэжысёраў МХАТ'а і другіх вядучых тэатраў. Асабліва гэта карысна для моладзі, якая яшчэ не заштампавалася, але можа ашынуцца перад такой

небеспайкай, бо наш Тэатральны інстытут пакуль што не дае студэнтам глыбокіх ведаў сістэмы Станіслаўскага, а актёрскае майстэрства не з'яўляецца галоўным прадметам у вучэбным працэсе.

Вядома, найўнасць добрых рэжысёраў, кваліфікаванага кіраўніцтва, узброенасць калектываў ведамі сістэмы Станіслаўскага — справа вялікая і важная, але да таго часу ў нас не будзе добрых і арыяцкіх спектакляў, пакуль не будзе аматосціных і цікавых п'ес. За апошнія гады не з'явілася значных п'ес, роўных, напрыклад, «Любові Іравой», або «Гібелі аскандра». Няведанне жыцця, надуманасць сюжэта, адсутнасць арыяцкага паказу ўнутранага свету простых савецкіх людзей — агульная бяда многіх нашых п'ес.

Зразумелай з'яўляецца цікавасць тэатра да сатыры.

«Выбачайце, калі ласка!» і «Не называючы прозвішчаў» — добрыя п'есы. Аднак здзіўляе, як гэта тэатр імя Я. Купалы не разабраўся ў тым, што «Гібелі Пампеева» і «Дачка пракурора» хібыны п'есы. Здарылася гэта таму, што ў тэатры не было галоўнага рэжысёра, які мог бы сказаць рашучае слова, а нашы зайзямны адміністратары разлічалі, што «Дачка пракурора» дасць надзвычайны зборы. Тэатр нават запрасіў для пастаноўкі гэтай п'есы рэжысёра з Украіны, а той прадубіраваў свой спектакль, паставіўшы ім у Харкаўскім тэатры імя Шчэўчанкі.

Тэатр — гэта выхаванне высокародных пачуццяў у народзе, якія дапамагаюць Камуністычнай партыі ў барацьбе з усімі аджыўшымі, шкідным, што цягне нас назад. Асноўнае прызначэнне тэатра — стварэнне светлых вобразаў перадавых людзей нашага часу, базмежна адданых справе камуністычнага будаўніцтва.

Куды знік вобраз станоўчага героя? У дзяцінстве мы захаляліся героямі Дарма-тава, Тургенева, Талстога, Горкага. Наш час даў Паўла Карчагіна, краснадонцаў, Чкалова, Марэсева, Заслонова. У жыцці мы кожны дзень бачым гераічныя справы на ўсіх участках іматэрыяльнай дзейнасці нашага народа. Гэта ўсё робяць жылыя людзі, станоўчыя героі нашага часу, а ў п'есах ім адводзіцца мала месца, і падаюцца яны гэтак суха, што проста даводзіцца здзіўляцца беднасці аўтарскіх фарб.

Паводле свайго творчага складу я належаў да тых актёраў, якім бліжэй за ўсё станоўчыя вобразы. Мне выпалі вялікі гонар іграць ролю В. І. Леніна. Многа я працаваў над станоўчымі вобразаў ў п'есах Сіманова, Карнейчука, Леанова, Талстога, Чагоўзіна. Там было што іграць. Але гэта ўсё ў мінулае. Накоплены мною спінчаныя вонкі цыпер, на жаль, няма куды падзець. За апошнія тры гады я сыграў са станоўчымі ролямі: сакратара абкома ў п'есе К. Крапівы «Пяць жаваранкі» і ролю Доктара Ранга ў «Норы» Іосена. Гэта ўсё.

Што я хачу бачыць у станоўчым вобразе? Характар, які праўдзіннасць у ўчынках, у дэяннях. Характар чалавека, які вырашае вялікія людскія справы, удзялінае ў вялікіх жыццёвых падзеях. Станоўчы вобраз я хачу бачыць выпуклым,

шматгранным, са складаным псіхалагічным малюнкам.

Гледзячы на цікавасць, як людзі, паводле выразу Чахава, ядуць, піюць, ходзяць, носіць свае пінжакі. У Горкага, напрыклад, у «Мяшчанях» героі таксама ядуць, але гэта не замінае ім раскрыць свае пачуцці. Знаходзяць сваё шчасце Ніл і Поля, а пераціць катастрофу Таціна і старыя Бессамеяны. Гэта справа вялікага драматычнага напружання. Гавораць, што ў п'есах Чахава няма дэяння. Гэта яшчэ праўда. Прачытайце, напрыклад, хоць бы «Чайку». Гэта ж цудоўна драматычная пабудаваная п'еса. Там няма ніводнага сцэны, напісанай проста так. У ёй нічога нельга выкінуць ці дадаць.

Ціпер я працую над вобразам Сорына ў чахаўскай «Чайцы». Здаецца, гэта самы бадзёры вобраз. Але паглядзіце, колькі на справе ў яго дэяння! На сцэну выходзіць у суправаджэнні пламенніка Трышлева добры стары, з палкай у руках, які скардзіцца на сваё непатрэбнае жыццё ў выскавай глушы. Але ён са здальненнем глядзіць спектакль, наладжаны Трышлевым, абранае пламенніка, калі Аркадына негакотуна трымае сябе на спектаклі. У другім акце хворы разумее, што без карысці прахыць жыццё, што жыццё аджыўшае, таму спішаецца жаць: п'е херас і курчыць сігары. Пры сваёй максымі і дэкаратыўнасці раман абраўца на эканомна за яго самаўпраўства. У выніку — прыпадак астмы. У трэцім акце героі нечакана ажыўлены ад магчымасці паехаць у горад. Падаўляючы пачуццё сораму, далікатна прасіць у сястры грошы для яе сына Трышлева. Яна адмаўляе, і Сорын ад перацігата хвалявання траціць прытомнасць. У канцы акта ён зноў ажыўлены і бадзёры, спішаецца ехаць у горад. У чацвёртым акце хворы ў каленцы тужыліва чакае прыезд сястры. Ён нібы падводзіць вынікі свайго непатрэбна прахытага жыцця.

Як добра вынісаны аўтарам Сорын, як прыемна актёру працаваць, раскрываючы псіхалагічныя ходы, знаходзяць дэійсны лінію, падтэкст, расшыфроўваць складаны ўзор роля!

І вось іграю я станоўчы вобраз сучаснага героя — сакратара абкома ў п'есе К. Крапівы «Пяць жаваранкі». Праўда, гэтая роля ў адной толькі карціне. Але ў карціне важны, якая ўяўляе сабой культураную п'есу. Роля сакратара абкома — адказная роля. Аднак яна напісана трафаратна. Герой наделены не характарам, а функцыяй. Спачатку ён усё выслухоўвае, задае пытанні, а затым выступае сам з прамавай, у якой растлумачвае прысутным задачы ўжо вядомыя ім, а гледзячы і падаючы вядомыя, кожнага атыцьці на месца, кожнаму дае па яго заслугах. Вось і ўсё. Каб пазбегнуць схем, актёру трэба вельмі ўсхвалявана гаварыць тэкст, які не хвалюе, і ад сябе дадумваць дэталі, каб ажыцьцявіць ролю.

Праблема стварэння арыяцка станоўчага вобраза ў драматургіі патрабуе неадкладнага вырашэння. І з гэтай протыпай мы актёры, павінны звярнуцца напярэдні дзятка з'езда пісьменнікаў Беларусі да нашых драматургаў.

П. МАЛЧАНАУ,
народны артыст СССР.

Выязныя канцэрты

Поспехам карысталіся выступленні т. Барчукова, які выканаў матроскі танец «Ялычка», работніцы раённай бібліятэкі т. Альшанскай, якая спявала песню Ма-

краусава «Веснава лірычная», і акардыніста т. Аўнапа.

У бліжэйшыя дні ўдзельнікі брыгады павызаюць у сельгасарцель імя Ракасоўскага. М. ПАРХІМОВІЧ.

Да III з'езда пісьменнікаў Беларусі

На ўзровень вялікіх задач

За дваццаць год, якія прайшлі з часу першага Усесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў, незалежна вырасла беларуская літаратура, набыла шырокую ўсесаюзную вядомасць, выйшла за межы нашай радзімы.

Усе асноўныя творы беларускай літаратуры пераказаны на рускую мову і мовы народаў СССР. Рад твораў, якія арыяцкі адстравалі вонкі будаўніцтва сацыялізма ў нашай краіне, пераказаны на мовы народаў дэмакратычных краін: балгарскую, польскую, чэшскую, кітайскую і інш. У ліку пераказаных кніг ёсць не толькі творы класікаў беларускай літаратуры, але і кнігі пісьменнікаў маладзшага пакалення — І. Шамякіна, Я. Брыля, Т. Хадкевіча, А. Махавіка і іншых.

Аднак агульным поспех не можа апраўдаць адставанне асобных відаў і жанраў беларускай літаратуры. Напрыклад, маючы выдатную сатырычную традыцыю, наша літаратура мала ўносіць новага ў савецкую сатыру. Вельмі марудна развіваецца беларуская драматургія, амаль адсутнічае гістарычны раман, апошніце і інш. Але, бадай, самым адстаючым участкам з'яўляецца наша літаратурная крытыка.

Праўда, ёсць у нас імёны крытыкаў і аборнікі крытычных артыкулаў. Аднак у нас няма аператыўнай, бавой высокакваліфікаванай, прычыпчовай, добразачылівай літаратурнай крытыкі, як асобнага віда літаратуры.

Браваць грамадскай думкай, вызкаваць думку лепшай часткі савецкага народа па пштаных літаратуры, накіроўваць і развіваць мастацкі густ — адзкая, ганаровая, вялікая дзяржаўная задача. З гэтай задачай крытыка можа справіцца толькі ў тым выпадку, калі будзе актыўна ўмешвацца ў жыццё, у літаратурны працэс, накіроўваць яго развіццё, дамагаючы творчымі работнікамі удасканалваць май-

старства, працаваць з вялікай перспектывай. Крытык павінен сам быць чалавечым творчым; яму неадаткова адной акадэмічнай вывучкі. Грунтоўная тэарэтычная падрыхтоўка павінна спалучацца ў ім з бадзёрым мастацкім пачуццём і густам, ідэяна яго накіраванасць — дасягненне асабістай маральнай чысціні і паслядоўнай прычыпчовасці, сапраўднай камуністычнай шчырасці. Ён павінен быць перадавым грамадскім дзеячом, бачыць у літаратурнай дзяржаўна народную справу.

Калі надыйсці да нашай крытыкі з гэтым крытэрыем, дык, нягледзячы на мноства артыкулаў, кніг аб літаратуры, — даводзіцца канстатаваць, што крытыка яшчэ слабая памочніца ў літаратурнай справе. Яна ледзь-ледзь пасівае за бурным ростам літаратуры, слаба ведае жыццё, якое адлюстроўваецца ў літаратуры. Значналім факт выхад нашай літаратуры на ўсесаюзную і сусветную арэну. А хто з літаратурных крытыкаў вядомы за межамі рэспублікі? Няма вырасла за ўсяго саюзнаму друку вялікіх і складаных праблем ідэяна-мастацкага парадку. А хто з беларускіх крытыкаў вызкаваўся па гэтых праблемах, абгуляючы практыку, вонкі сваёй нацыянальнай літаратуры?

Скажуць, што не ўсе могуць выступаць па ўсесаюзным друку. Паставім пытанне інакш. Колькі ў нашай крытыцы жанраў жыццёва-важных і вострых праблем літаратуры, якіх узбудзілі-б у асяроддзі творчых работнікаў рэспублікі бурны спрэчкі, дыскусію, барацьбу думак?

У чым прычына інертнасці і адставання нашай крытыкі? Асноўнай прычынай адставання беларускай крытыкі мы лічым не нізкі ідэяна-тэарэтычны ўзровень, слабае прафесійнае майстэрства. Зразумела, ёсць і іншыя прычыны. Перш за ўсё, нам здаецца, што праўдзіннасць ССР БССР ад дэкаратыўных рэзалюцый не перайшоў да практычнага гаспадарскага кіраўніцтва работай крытыкаў. Слаба папярэюцца рады крытыкаў, мала займаюцца павышэннем іх кваліфікацыі, адсутнічае планавасць і кіраўніцтва ў рабоце калектыва крытыкаў. У крытыкаў няма перспектывных планаў работ; камісія па крытыцы слаба арыентуе іх на вялікія праблемныя выступленні. Многа год працуе ў Маскве літаратурны інстытут імя Горкага Саюза савецкіх пісьменнікаў. Але ніхто з маладых і здольных крытыкаў Беларусі не накіраваны туды на вучоў.

Вопытныя крытыкі не паказваюць прыкладу аператыўнасці і працавітасці. Займаюцца шматгадовай навуковай работай кіраўнікі камісіі па крытыцы В. Барысенка, а ў крытыцы выступае ад вынашч да выпадку. Карыснае справу робіць С. Майхровіч, распрацоўваючы пытанні літаратуры XIX стагоддзя, але гэта не апраўдавае яго аджод ад навінчых пытанняў літаратуры. Грамадскае рэспублікі ведала добрыя крытычныя артыкулы І. Шарахоўскага, а ён пачаў пісаць апаўданаці і, трэба шчыра сказаць, мае там значна меншы поспех, чым у крытыцы. «Універсітэзізм» пераходзіць М. Клімковічу поўнасцю разгарнуць свае здольнасці ў крытыцы. Стаў «рознажаравым» вопытны крытык А. Кучар, які раней пільна працаваў у гэтай галіне. Яго творчасць за апошнія гады, як крытыка, зусім неадатковава. Кніга перапрацаваных літаратурна-крытычных артыкулаў — гэта хутчэй успаміны аб маладосці, а не той рад крытыцы, які ў сілах прынесці А. Кучар.

Можа вопытныя крытыкаў замяніла мо-

Мінск. Новы Дом фізкультуры таварыства «Спартак»

Падрыхтоўка дыялекталогічнага атласа беларускай мовы

Сёмы год вядзецца ў рэспубліцы падрыхтоўчая работа да складання дыялекталогічнага атласа беларускай мовы.

Гэтым летам, як і ў папярэднія гады, у розных куткі нашай рэспублікі высуццэ экспедыцыі па збору матэрыялаў аб беларускіх гаворках. Вуходць абследаваны гаворкі апошніх 224 населеных пунктаў з усёй колькасці вызначаных для атласа 1200 аорных пунктаў. Тым самым будзе закончана збіранне дыялекталогічных матэрыялаў — важнейшы падрыхтоўчы этап да стварэння вялікай калектывнай працы мовазнаўцаў.

У работу па збору матэрыялаў ўключаліся ўсе ВНУ рэспублікі. Навуковыя супрацоўнікі Інстытута мовазнаўства АН БССР склалі праграму для збору матэрыялаў аб гаворках, распрацавалі сетку населеных пунктаў, якія неабходна абследаваць, маршруты дыялекталогічных экспедыцый.

Актыўны ўдзел у рабоце па абследаванні беларускіх гаворак прынялі Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя В. І. Леніна, які сабраў матэрыялы аб гаворках 224 населеных пунктаў, і Магілёўскі педагагічны інстытут, які абследаваў гаворкі 106 населеных пунктаў.

Значную работу правялі таксама калектывы Маладзечанскага і Баўрыскага наставніцкіх інстытутаў.

Аднак некаторыя педагагічныя і наставніцкія інстытуты рэспублікі марудна разгортваюць дыялекталогічную работу, недастаткова змагаюцца за якасць дыялекталогічных матэрыялаў.

Нарада па пытаных гісторыі і дыялекталогіі беларускай мовы, якая адбылася ў маі гэтага года, указала на неабходнасць павышэння якасці збіраемых матэрыялаў аб беларускіх гаворках.

Сур'ёзную ўвагу ў гэтым годзе неабходна звярнуць на збор тэкстаў бытавога і фальклорага зместу.

Ціпер мы можам поўнасцю скончыць падрыхтоўчы этап работы па складанню дыялекталогічнага атласа беларускай мовы.

А. КРЫВІЧКІ,
Навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства АН БССР.

Патрэбная кніга

Выдавецтва Акадэміі навук БССР выпуціла новую кнігу — «Працы Інстытута мовазнаўства АН БССР».

Цікавыя і надзінныя пытанні нармалізаванай беларускай літаратурнай мовы ўнімаюцца ў артыкулах М. Булахава «Аб некаторых пытаннях нармалізацыі і развіцця беларускай літаратурнай мовы». Небывалы росквіт беларускай літаратурнай мовы за гады савецкай улады, з'яўненне выдатных твораў Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, М. Лынькова, К. Крапівы, А. Куляшова і іншых, пераклады твораў класікаў марксізма-ленінізма і лепшых твораў савецкіх і замежных пісьменнікаў, выданне падручнікаў па розных галінах навукі і тэхнікі абавязвае вырадаваць адзіны ўніфікаваны граматычны, лексічны і арфаэпічны нормы беларускай літаратурнай мовы.

У артыкуле разглядаюцца найбольш распаўсюджаныя моманты разнабоў ва ўжыванні пасоных граматычных форм, у вымаўленні, у пастаноўцы націскаў у словах, у выкарыстанні тэрміналогіі. М. Булахаў прыводзіць шмат прыкладаў з твораў пасоных пісьменнікаў, навуковай і тэхнічнай літаратуры, дзе ёсць рознае напісанне і ўжыванне канчаткаў назовнікаў (родны склад назовнікаў множнага ліку і Ш складаня ў адзіночным ліку), прыметнікаў, дзеясловых форм і прыслоўяў. Аўтар артыкула прыводзіць да вываду, што «на строга навуковай базе неабходна вырадаваць далатныя правілы аб магчымасцях пашырэння або абмежавання ў канкрэтных разнавіднасцях літаратурнай мовы арыбуцывіх форм дзеяспрыметнікаў». Заграваюцца ў артыкуле М. Булахава некаторыя пытанні слоўвароння, навуковай тэрміналогіі і літаратурнага вымаўлення.

Падагуляючы свае назіранні, аўтар артыкула гаворыць аб шляхах нармалізацыі беларускай літаратурнай мовы: вывучэнне гісторыі і сучаснага стану жывой народнай мовы з усімі дыялектнымі формамі, вывясленне ўнутраных законаў развіцця беларускай мовы і сувязей з рускай і ўкраінскай мовамі.

Праўда, сам аўтар артыкула, які неаднаразова зазначае, што літаратурная мова — «разнавіднасць і апрацоўка агульнанароднай мовы», гаворачы аб тых ці іншых граматычных формах, спасылаецца толькі на старажытныя пісьмовыя помнікі, нічога не кажучы, якая форма пераважае і найбольш пашырана ў мясцовых гаворках.

Чамусьці М. Булахаў прыводзіць вытрымкі ў большасці з твораў К. Кірэніч, М. Калачынскага, А. Бялявіча, А. Зарыцкага, М. Машары, М. Васілька і часткова П. Броўкі, А. Куляшова і М. Танка. Вельмі назначная колькасць спасылак на Я. Коласа, зусім адсутнічаюць прыклады з твораў Я. Купалы — заснавальніка беларускай літаратурнай мовы, К. Чорнага і М. Лынькова — выдатных знаўцаў народнай мовы і сапраўдных майстроў слова.

Інстытут мовазнаўства АН БССР выдзе працу па вывучэнню мясцовых гаворак для складання дыялекталогічнага атласа беларускай мовы. Таму зусім законна, што ў «Працах» шмат увагі аддана дыялекталогіі.

Ю. Мацвееў свай артыкул «Некаторыя формы дзеяслова па матэрыялах дыялекталогічнага атласа беларускай мовы» прысвячае вывучэнню асаблівасцей граматычных форм абвяснага і загаднага ладу, а таксама незначальнай і зваротнай форм дзеяслова ў мясцовых гаворках Беларусі.

«Працы Інстытута мовазнаўства АН БССР», выпуск І. Выдавецтва Акадэміі навук БССР, Мінск, 1954, стар. 128.

Артыкул Н. Бірылы «Вонкі апісанні фантастычнай сістэмы адной гаворкі (на матэрыялах гаворак Чарвоцка-Бабарскага раёна)» — спроба манатрафічнага апісання дыялекталогічных асаблівасцей мовы Слуцкіх. Пасоным фантастычным і марфалагічным з'яўна ў гаворках Піншчынскі і Біраўскага раёна прысвечаны паведамленні Д. Дзельніцка і Н. Касцяна.

Неабходна адзначыць, што большасць артыкулаў па дыялекталогіі ўяўляе толькі збор цікавых фактаў і назіранняў, у іх мала яшчэ абгуляння і вывадаў. Чамусьці ўсе матэрыялы абмяжоўваюцца вывучэннем фантастыкі і марфалогіі. Ні ў адным артыкуле не закрэпача пытанні сінтаксіса, лексікі, колькасца і якасца ўзбагачэння слоўнікавага складу жывой народнай мовы. А між тым, цікавыя працы аджываюцца ціпер у мове. На народную мову з усімі дыялекталогічнымі асаблівасцямі ўмоцнена далатоваецца новая лексіка, якая прыходзіць праз газеты, мастацкую літаратуру, радыё, школу, кіно, савецкі ўстанова.

Сістэмы беларускага пісьма і мовы прысвечаны артыкулы М. Яндовіч «Арфаграфічныя і фантастычныя рысы Супраськага летапісу» і А. Бірылы «З гісторыі прыметнікаў у беларускай мове».

Трэба спадзявацца, што ў наступных выпусках «Прац Інстытута мовазнаўства АН БССР» будучы смяля і шырэй ставацца побач з пытаннімі гісторыі і сучаснага стану мовы пытанні фармавання і развіцця беларускай літаратурнай мовы, вывучэння сінтаксіса, стылю і рысы пісьменніцтва, тэрміналогіі і арфаграфіі і іншыя актуальныя моманты беларускага мовазнаўства.

Дрэна і тое, што ў некаторых артыкулах зборніка мова празмерна сухая і праказольная і, як ні дзіўна, не паабзаўена стылістычнымі штурпацямі. Так, у артыкуле М. Булахава чытаем:

«У сувязі са сказаным непамерна ўзрастае роля пісьменнікаў, паэтаў (падрэслена мною...С. А.), вучоных, публіцыстаў, журналістаў у развіцці беларускай літаратурнай мовы» (стар. 7). Нібы паэт — не пісьменнік. На беларускую мову пералажаны «ўсе асноўныя творы класікаў рускай і замежнай (?) літаратуры XVIII — XX стагоддзяў: Радышчова, Пущкіна, Крылова, Грыбаедава, Гогаля, Остроўскага, І. Талстога, Чахава, Горкага, Салтыкава-Шчадрына, Макоўскага і г. д.» (стар. 6—7). «Зразумела, ні не можам адказаць беларускай мове ва ўзбагачэнні яе тымі элементамі і сродкамі, якіх ёй нехапае» (стар. 18).

Нагледзячы на абмежаванасць тэматыкі і адначасна неадопы, зборнік «Працы Інстытута мовазнаўства АН БССР» — цікавая і патрэбная кніга, якую з прыхільнасцю сустраюць студэнты і выкладчыкі сярэдніх і вышэйшых навуковых устаноў.

Некалькі слоў трэба сказаць у адрас друкарні Выдавецтва АН БССР. Вось ужо з года ў год навуковая друкарня выдае на беларускай мове вялікую прадукцыю ў дронам афармленні, без дрэўрай вокладак. Кнігі доўга знаходзяцца ў вытворчасці («Працы Інстытута мовазнаўства» адны ў набор 6. VII — 1953 г., напісаны да друку 1. II — 1954 г.), выданыя з памылкамі. Многа памылак і ў рэцэнзійнай частцы. Хоць у канцы «Прац» дадзены пералік памылак друку, але ён даўка не ахоплівае ўсіх. Дзіўна і тое, што друкарня Выдавецтва АН БССР не першы год, але чамусьці ў ёй няма ўсіх належных знаўцаў і прыфатаў для друкавання навуковай літаратуры па мове.

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

ладзь? Пакуль што гэтага сказаць нельга.

Гадоў пяць-шэсць таму назад выступіў у крытыцы Б. Бур'ян. Артыкулы яго адрозны прыгнугалі ўвагу савецкаго, арыянальнасцю стылю, смеласцю і крытычным дзяржаннем. Але яго выступленні, як вядома, недастаткова ўважліва і добразачліва былі сустры

Я. ЦІКОЦКІ

Манументальны спектакль

Юбілей Л. П. Александроўскай

Грамадскіх сталіцы Совецкай Беларусі адзначыла 50-годдзе для нараджэння і 35-годдзе творчай дзейнасці галоўнага рэжысёра Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету, народнай артысткі СССР, лаўрэата Сталінскай прэміі Ларысы Пампееўны Александроўскай.

Л. П. Александроўская — выдатны дзеяч беларускай савецкай музычнай і тэатральнай культуры. Яна была адным з першых збіральнікаў беларускіх народных песняў. Пры непасрэдным дзейным удзеле Ларысы Пампееўны, ствараліся і лісты і чулага музыканта, ствараліся і лісты і чулага музыканта, ствараліся і лісты і чулага музыканта...

28 чэрвеня адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны юбілею.

На вечары з дакладам аб творчым і жыццёвым шляху артысткі выступіў народны артыст БССР Ул. Уладзімірскі.

Юбіляра віншавалі: работнікі Міністэрства культуры БССР, пісьменнікі, прадстаўнікі тэатраў і мастацкіх устаноў сталіцы. На ім артысткі атрымалі шматлікія тэлеграмы ад грамадскіх арганізацый і дзяржаўнай культуры РСФСР, Совецкай Беларусі і брацкіх рэспублік.

Са словам у адказ на віншаванні выступіла Л. П. Александроўская.

У заключэнне вечара адбыўся вялікі канцэрт.

У купалаўскія дні

27 чэрвеня на радзіме паэта адбыўся вечар памяці Янкі Купалы. На вечары з дакладам аб жыцці і творчасці Янкі Купалы выступіў П. Кавалёў. Затым пісьменнікі П. Глеба, І. Шамякін, А. Вялючкі, А. Зарышкі, А. Бачыла і П. Кабарэўскі прачыталі творы, прысвечаныя Янку Купалу.

У той-жа дзень вечары, прысвечаныя народнаму паэту, адбыліся ў Зялёным тэатры Мінскага парка культуры і адпачынку імя Горкага і ў парку Чэлюскінска. Тут выступалі пісьменнікі, навуковцы супрацоўнікі музея імя Купалы, мастацкая самадзейнасць.

Артысты Харкаўскага драматычнага тэатра, які знаходзіцца на гастролях у Мінску, усклаў 28 чэрвеня вянок ля помніка народнаму песняру. Пасля ўскладання вянка госці наведалі музей паэта.

Гастролі тэатра імя Я. Купалы

Калектыў Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы ў поўным складзе ўчора выехаў на гастролі ў заходнія вобласці БССР. Тэатр пакажа свае спектаклі ў Гродна, Лідзе, Баранавічах, Брэсце, Пінску, а таксама ў раённых цэнтрах і некаторых калгасах гэтых абласцей.

У рэпертуары тэатра — «Хто смеецца апошнім» К. Крапіны, «Выбаўце, калі ласка!» А. Макаёнка, «Простае дзячынна» К. Губарэвіча, «Нора» Г. Ібсена, «Позняе каханне» А. Астроўскага і іншыя.

Тэатр арганізуе калектыўны прагляд сваіх спектакляў калгаснікамі, а таксама творчыя сустрэчы з гарадскім і калгасным гледачом.

Канцэрты артыстаў Белдзяржэстрады

У Клецкі раён прыехала брыгада артыстаў Белдзяржэстрады. Прасторная чыстая зала Спінскага клуба перапоўнена гледачамі. Гледачы былі паказана пастасюка «Бываюць і гэтакі...» У ёй высеіваюцца асобныя бачкі, якія няправільна ставіцца да выхавання сваіх дзяцей.

Былі таксама выкананыя песні савецкіх кампазітараў, рускія, беларускія і малдаўскія народныя песні, танцы. Папулярнасцю карысталася выступленне маладой спявачкі Р. Ліснэўскай, якая выканала песні «Спявай, ластавачка», малдаўскую народную і інш.

З цікавасцю было сустрэта выступленне паэтраўных акрабатоў братаў Ул. і О. Граек.

Некалькі верных песень на балалайку сыграў П. Аверчанка. Творы А. Чэхава прачытала артыстка Л. Маркалёва.

Ул. ДЗІКЕВІЧ.

Адначынак працоўных

Тысячы працоўных штодзённа наведаюць Гомельскі парк культуры і адпачынку. Да іх наслуг — водная станцыя, кіно-тэатр, гісторыка-краязнаўчы музей, летняя чыталня зала, танцавальная пляцоўка. Тры разы на тыдзень на адкрытай эстрадзе дэманструюцца кіночасопісы, хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінофільмы. Перад працоўнымі ў парку часта выступаюць лепшыя калектывы мастацкай самадзейнасці горада. Абласны гісторыка-краязнаўчы музей арганізаваў чытанне лекцыяў на тэмы: «Гісторыя Гомеля», «Прыродныя багачыя вобласці» і інш.

В. СЯМЕНАУ.

Да новай сустрэчы

(Заканчэнне гастролей тэатра імя Т. Г. Шэўчэнкі)

Заўтра ў Акруговым Доме афіцэраў — апошні спектакль Харкаўскага тэатра імя Т. Г. Шэўчэнкі.

На працягу месяца адзін з лепшых драматычных тэатраў Совецкай Украіны пазнаёміў жыхароў нашай сталіцы і калгаснікаў Мінскай вобласці з класічнымі і сучаснымі спектаклямі.

Тэатр імя Шэўчэнкі — акадэмічны і мае сваю ўласную творчую манеру, якая грунтуецца на метадах сацыялістычнага рэалізму, раскрывае нацыянальныя свеасасобнасці ўкраінскага сцэнічнага мастацтва.

Гэта ў першую чаргу правілася ў прыняццях пастасюкі п'ес нацыянальнай класікі і ўкраінскай савецкай драматургіі, такіх твораў, як «Лыбэрыўна», «Дай сэрцу волю — завядзе ў нявольні», і іншых.

У гэтых спектаклях псіхалагічная глыбіня сцэнічнага характару арганічна спалучаецца з музыкай, песняй і танцамі, якія дапамагаюць глыбейшаму ўвасабленню ідэй аўтара і рэжысёрскай задумы.

Па-майстэрску ставячы п'есы ўкраінскай драматургіі, шэўчэнкіўцы з такой жа прычынасцю і патрабавальнасцю падыходзяць да сцэнічнага вырашэння і астанія рэпертуара. Дакладнае пачуццё

стэлю і каларыту характэрна для «Легенды аб каханні» Назіма Хіметы і «Страшны» Бараташвілі, удумліва пастасюкаў харкаўскім калектывам.

Шкада толькі, што мінчане не мелі магчымасці ўбачыць у пастасюкі харкаўскага калектыва спектаклі па п'есах рускай класікі і рускай савецкай драматургіі, горкаўскія творы. Гэта было б асабліва цікава, бо ў дазвенны прыезд тэатр паказаў мінчанам выдатны горкаўскі спектакль «Васа Жэлезнава», які і да гэтага часу помніцца глыбокім прачытаннем думак А. М. Горкага.

У доволі разнастайным рэпертуары, на жаль, чамусьці не знайшося месца для таленавітых п'ес лепшага сучаснага ўкраінскага драматурга А. Карнійчука, творчасць якога карыстаецца выключнай пашанай у беларускага гледача.

Гастрольныя паездкі ўкраінскіх творчых калектываў на Беларусь і беларускіх тэатраў на Украіну стаў ўжо добрай, трымаляй традыцыяй. Пажадна, каб гэты творчы сувязі яшчэ больш наглыбляліся і сталі крыніцай узаемага ўзабагацэння сацыялістычных культур нашых народаў.

Да новай сустрэчы, дарогія таварышы!

Тэатр імя ЛКСМБ у Мінску

Учора пачаліся гастролі нашага тэатра ў Мінску. Для нас яны маюць асабліва важнае значэнне. Новымі плана, якія нараджаюцца ў выніку сувязі з мінскім гледачом, з тэатральнай і літаратурнай грамадскаю, садзейнічаюць далейшаму творчаму ўдому калектыва.

Спектакль «Вярэцкае крапачка», якім мы пачалі сваю справу ў Мінску, гледачам, расказае аб доблесті, мужнасці і славе савецкіх воінаў. Калектыў стварыў хваляючы, патрыятычны спектакль, які быў цёпла сустрэты гледачом і стаючы ацэнены друкам. Над спектаклем працаваў рэжысёр А. Міронскі і мастак М. Смаляк.

Тэатр настойліва імкнецца да пастасюкі п'ес, якія адлюстроўваюць стаючы бачкі жыцця народа, дзе асобнымі героямі з'яўляюцца нашы савецкія людзі — перадавікі вытворчасці, працаўнікі сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, перадавая савецкая інтэлігенцыя.

Да такіх п'ес належыць «Гадзі падарожжаў» Арузава, «Старонка жыцця» Розава, «Ля ляснога возера» Саладара, «Гісторыя аднаго кахання» Сіманова.

Значнай падзеяй у творчым жыцці калектыва быў зварот да драматургіі А. П. Чэхава. Апрача «Чайкі», якая будзе паказана мінскаму гледачу ў дзень 50-годдзя

з дня смерці Чэхава, руская класіка прадстаўлена п'есамі «Замужняя нявеста» Шахоўскага, Хмельніцкага і Грыбэдава і «Не было ні граша, ды рагатам алты» Остроўскага, п'есамі Гюго «Анджэла», Кальдэрона «З каханнем не жартоўваць», Дзюмануа і Денеры «Дон Сезар дэ Базан».

Разнастайным па жанры і тэматыцы рэпертуар даць магчымасць увасаблення палітычна і мастацка высокага тэатра. Побач з вядомымі артыстамі П. Маркіным, М. Абрамавым, А. Качатковай, А. Захаравай, А. Астольнай, А. Самарыным, С. Івановым, Т. Заранок, В. Сусленікіным, С. Юр'евічам, А. Лапышкіным, у пастасюках прымае ўдзел сярэдняе пакаленне артыстаў, а таксама моладзь — Б. Уксусаў, Т. Канававалава, В. Андрэў, О. Сонцава, В. Уладзімірскі, В. Грчышкі, Л. Хрод, В. Клушын, Ю. Власаў, В. Вітошкін, А. Асташанка.

Значных поспехаў за апошнія два гады дасягнулі маладыя рэжысёры тэатра заслужаны артыст БССР Г. Волкаў і Г. Багданюў і галоўны мастак тэатра М. Смаляк.

Апрача асноўнай работы ў Мінску, тэатр будзе абслугоўваць раёны Мінскай вобласці, фабрычныя і заводскія клубы, дамы адпачынку.

Л. ВАЛЧЭЦКІ.

дырэктар тэатра імя ЛКСМБ

Вялікі казахскі паэт

6 ліпеня гэтага года спяўніца 50 год з дня смерці вялікага казахскага паэта-асветніка Абая Кунанбаева.

З ім гэтага выдатнага дзеяча культуры звязаны пачатак новай пісьмовай літаратуры казахскага народа, пачатак развіцця казахскай літаратурнай мовы.

Дзейнасць Абая праходзіла ў змрочныя часы паванання на прасторх Казахстана баў-феадалаў і царскіх каланізатараў, ва ўмовах бязграўя і амаль поўнай непеісьменнасці казахскага народа. Абая быў ледзь не першым з адукаваных казахоў, хто ўзяў свой голас у абарону працоўнага казахскага народа, супраць прыгнёту, цемры і невуцтва.

Сын старошчыны аднаго з казахскіх вандроўных родаў, Абая рашуча прывае з феадалай знаццо. Яго сабрамі і настаўнікамі робіцца рускія палітычныя сьлесныя — паслядоўнікі Чарнышэўскага. Прагрэсіўная дзейнасць паэта-асветніка выклікала жорсткае праследванне з боку мацых феадалаў і царскіх каланізатараў. Але гэта не замаляла Абая, які да канца жыцця застаўся верным сваім дэмакратычным і асветніцкім ідэям.

Абая глыбока разумеў ролю працоўнага народа, бачыў у народзе галоўную сілу грамадства. Але ў тагачасных грамадскіх умовах Казахстана ён не бачыў і не мог бачыць правільных шляхоў вызвалення народа з-пад улады жорсткай эксплуатацыі, збавення ад феадалай адсталасці і цемры. Такім шляхам, на яго думку, быў шлях асветы.

Адной з вялікіх заслуг Абая Кунанбаева з'яўляецца яго настомная прапаганда дружбы з вялікім рускім народам. Ён заклікаў да адзінства з Расіяй, да авалодання рускай мовай і рускай культуры. «Памятай — пісаў ён, — што самае галоўнае — навука і руская навука... Для таго, каб пазбегнуць заган і дасягнуць добра, неабходна ведаць рускую мову і рускую культуру. Рускія бачаць свет. Каал ты будзеш ведаць іх мову, дык іх свет адрыўца і твае вочы».

Н. ХАРЫТОНАУ.

Міністэрства культуры БССР з глыбокім жалем ведае, што пасля цяжкай хваробы памерла заслужаная артыстка БССР Аляксандра Нікалаеўна САВІНА, і выказвае спачуванне сваякам выбожчым.

Міністэрства культуры Беларускай ССР, дырэцыя, партком і творчым секцыя кіноспуды «Беларусьфільм» выказваюць глыбокае спачуванне старэйшаму рэжысёру Беларускай кінематографіі, заслужанаму дзеячу мастацтва БССР Юрыю Віктаравічу ТАРЫЧУ з шчырным напактаўнага яго гора — смерці жонкі!

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.
Рэдакцыйная налегія: Заір АЗГУР, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІАУ, Алякс БаЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНЮСАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ІДАНОВІЧ, Павел НАВАЛЕУ, Барыс ПЯРНЮСКІ.

Сцена са спектакля. У ролі Барыса Гадунова — М. Зюваная. Фото І. Салавейчыка.

С. Івашчанка нядрэнна спявае дзякую ў вакальных адносінах партыі Варлаама, але ў сцэне ля Кромаў ён зацінае мітусіцца. У вядомай лесе «Як ва горадзе было ва Казані» акцёр і дырэктар тэатра дамагчыся рытмічнай дыжанасці выканання, у тым ліку — лепшай дыкцыі, бо словы тут адгрываюць важную ролю.

Са сцэнічнага боку правільна раскрыта вобраз Грыгорыя Самаванца артыста І. Сайкоў і Н. Лазарэў. Але над вальнай ліній партыі трэба яшчэ працаваць, асабліва над дыкцыяй. У вельмі важным па тэсту апавяданні Грыгорыя пра сон у келі Чудова манастыра нольга зразумець ніводнага слова. Дырэктар тут павінен дапамагчы салістам, стрыманы прымерна моцнае гучанне аркестра. Трэба сказаць, што ў тэатры наогул мала ўвагі аддаецца дыкцыі артыстаў, драняй не толькі ў большасці салістаў, але і ў калектыве хора.

Сцэнічна пераканальны вобраз ганарлівай паненкі Марыны Мішак стварыла Л. Александроўская. З вальнага боку больш дасканалы выконвае партыю маладая артыстка Л. Галушкіна.

Шпадычная, але вельмі важная ва ўсёй драматычнай канцэпцыі оперы, трагічная роля Юрэдзівага, які, па сутнасці, з'яўляецца выразікам дум народа, народнага гора. Гэтая роля зайшла сваё імя і праўдзівае сцэнічнае ўвасабленне ў І. Валочкіна. Не менш цікавы ў гэтай ролі С. Удвічэнка, які валодае лірычным голасам прыемнага, мяккага тэмбра.

Запомніліся К. Кудрашова і В. Валчаніцкая ў партыях Шынкаркі (гаспадыня карчы) і Машы. Ш. Шаўкевіч у партыі дачкі Барыса — Ксеніі і асабліва Р. Асіпенкі ў ролі сына Барыса — Фёдара. Голас Місэйла — В. Паевіна гучыць з парыванні з змычным голасам Варлаама — С. Івашчанкі, а ў сцэнічных адносінах артыст крыху перагрывае, трацічы пачуццё мастацкай меры.

Галоўнаму дырэктару Л. Любімаву ўдалося дамагчыся ў спектаклі лепшага гучання аркестра, некаторай чыстаты ладу і выразнасці фразіроўкі. Але трэба яшчэ шмат аддаць увагі творчай сувязі аркестра са сцэнай (бо ў некаторых месцах аркестр заглушае салістаў і нават хор), дасканаласці ансамбляў і чысціні інтанацыі асобных салістаў. У спектаклі добра падараныя званы, якія тут адгрываюць выключна важную і разнастайную ролю: вялікі пераэон у

сцэне карапацы, ранішні звон у царкве Чудова манастыра, пахавальны звон у сцэне смерці Барыса. Неабходна, каб званы на сцэне нідзе не разыходзіліся з аркестрам, як гэта добра ўдалося ў сцэне карапацы. Тут зусім не абавязкова рытмічнае супаўненне, дастаткова сэнсвай сугучнасці.

Дэкарацыі і касцюмы зроблены С. Нікалаевым з тонкім густам і прасякнуты духам гістарычнай эпохі, у адпаведнасці з музыкай Мусаргскага. Асабліва ўражанне выклікае зусім роўна па выразнасці і асветленню, але аднолькава манументальна і строгае, афармленне сцэны Новадзевіцкага манастыра, плошчы перад Успенскай сабора, зямка Мішак з фантанам, сцэны ля Кромаў. Удала дэкарацыі святліцы Барыса, гранавітай палаты ў Кромаў і сцэны на плошчы перад саборам Васілія Блажэннага. Аднаваляюць настрою музыкі Мусаргскага цяжкія хмары на небасхіле ў гэтай сцэне і асабліва ў заключнай кардыне ля Кромаў.

Менш удалася мастаку дэкарацыя велікі Чудова манастыра, якая нагадвае складзены турэмнае сутарэнне. Да таго-ж асабленне гэтай сцэны вельмі слабае. Задуха зацемена ў сцэне плошчы кала парку Васілія Блажэннага і часткова ля Кромаў. Гэта замінае як след разглядаць цяжкія мізансцэны і ўважліва сачыць за перажываннімі акцёраў.

Не зусім арганічна вырашаны балет-майстэр К. Мулерман палаче ля фантана. Німа патрэбы падзяляць святліцу Васілія на два планы. Гэта выклікае залішняе мітусню дзвюх асоб. Нада многа месца аддадзена паказу пакара ў фінале спектакля, што адцягвае увагу гледачоў ад надзвычайных музычных фраз Юрэдзівага.

У пастасюкі «Барыса Гадунова» ёсць яшчэ шмат недаробак, але заўвага на манументальны народна-гераячны спектакль тэатрам ужо дадзена.

абставіны, якія-б далі магчымасць поўнасна правіцца ўсім яго чалавечым вартасцям» (падкрэслена мною. — Д. П.). Несумненна, стварэнне вобраза камуніста-падпольшчыка — справа нялёгкага, але тэатрычна-памылковым з'яўляецца погляд рэжысёра аб тым, што ўмовы падпольнага жыцця і барацьбы не даюць магчымасці поўнасна правіцца ўсім чалавечым якасцям камуніста. Нам думецца, што ніякі іншы ўмовы не даюць магчымасці правіцца характару чалавека тае поўна, як умовы барацьбы народа, у якой ён удзельнічае. А Сідарэнка гаворыць аб рамане як аб дэталізе ў літаратурным сэнсе, як аб рэгістрацыі гістарычных фактаў, а не як аб творы мастацтва, у якім раскрытаецца ў эстэтычным плане ўнутраны змест паэзіі.

Наша крытыка далёка адстае ад імклівага росту беларускай савецкай літаратуры ў цэлым. Яе тэарэтычны і прафесійны ўзровень не адкавае патрабаваннам жыцця. Пераадолець за кароткі час тэарэтычную і прафесійную адсталасць — перш за ўсё справа саміх крытыкаў. Трэба ажыццявіць работу камісіі па крытыцы, абмеркаваць сумесна надзённым задачам літаратуразнаўства і крытыкі, па-дэдукаму наміціць перспектывыя планы кожнаму з крытыкаў, паставіць у цэнтр увагі пытанні тэарэтычныя, пытанні метада сацыялістычнага рэалізму і мастацтва, вырашэнне якіх будзе садзейнічаць росту творчага калектыва. Трэба актывізаваць прафесійныя крытыкаў, якія ператварыліся на нашых вачах у «прафесійных маўчалыкаў», павярнуць іх бліжэй да літаратурнага жыцця.

Перадзёдаўскі час павінен стаць павартым момантам у справе ўзняцця нашай крытыкі на ўзровень тых велізарных і пачасных задач, якія стаць перад сацыялістычнай літаратурай.

Схематычны абмаўдзены вобразамі камуністаў у рамане «Сустрэнемся на барыкадах» А. Сідарэнка апраўдае тым, што «намаляваць вобраз камуніста-падпольшчыка — справа складаная, які складаецца сама яго дзейнасць, дзейнасць чалавека, якога нельга паставіць у такія ўмовы і абставіны, якія-б далі магчымасць поўнасна правіцца ўсім яго чалавечым вартасцям» (падкрэслена мною. — Д. П.). Несумненна, стварэнне вобраза камуніста-падпольшчыка — справа нялёгкага, але тэатрычна-памылковым з'яўляецца погляд рэжысёра аб тым, што ўмовы падпольнага жыцця і барацьбы не даюць магчымасці поўнасна правіцца ўсім чалавечым якасцям камуніста. Нам думецца, што ніякі іншы ўмовы не даюць магчымасці правіцца характару чалавека тае поўна, як умовы барацьбы народа, у якой ён удзельнічае. А Сідарэнка гаворыць аб рамане як аб дэталізе ў літаратурным сэнсе, як аб рэгістрацыі гістарычных фактаў, а не як аб творы мастацтва, у якім раскрытаецца ў эстэтычным плане ўнутраны змест паэзіі.

Наша крытыка далёка адстае ад імклівага росту беларускай савецкай літаратуры ў цэлым. Яе тэарэтычны і прафесійны ўзровень не адкавае патрабаваннам жыцця. Пераадолець за кароткі час тэарэтычную і прафесійную адсталасць — перш за ўсё справа саміх крытыкаў. Трэба ажыццявіць работу камісіі па крытыцы, абмеркаваць сумесна надзённым задачам літаратуразнаўства і крытыкі, па-дэдукаму наміціць перспектывыя планы кожнаму з крытыкаў, паставіць у цэнтр увагі пытанні тэарэтычныя, пытанні метада сацыялістычнага рэалізму і мастацтва, вырашэнне якіх будзе садзейнічаць росту творчага калектыва. Трэба актывізаваць прафесійныя крытыкаў, якія ператварыліся на нашых вачах у «прафесійных маўчалыкаў», павярнуць іх бліжэй да літаратурнага жыцця.

Перадзёдаўскі час павінен стаць павартым момантам у справе ўзняцця нашай крытыкі на ўзровень тых велізарных і пачасных задач, якія стаць перад сацыялістычнай літаратурай.

На ўзровень вялікіх задач

(Заканчэнне)

Год назад выйшаў асобным выданнем канцыдакцыя дысертацыя А. Старажава «Гісторыя майго сучасніка» В. Караленкі. Як адзначалася ў друку, кніга гэтая безапаможная і прымітаўная ў тэарэтычных адносінах. Але гэта не паказвала Я. Заскоў невядома з якіх меркаванняў расхваліць кнігу Старажава на старонках «Мінскага праўды».

Прыкладна ў той-жа час выйшла ў выдавецтва Акадэміі навук БССР кніга В. Івашкі «Ілья Купала. Творчасць перыяду рэвалюцыі 1905 — 07 гг.», якая была ўхвалена літаратурнай грамадскаю. І цяжка зразумець, чым кіравалася С. Караленка, які пісаў аб тых недахопах, якіх у кнізе зусім няма.

Падобныя выступленні дэзарэнтуюць чытачоў і з'яўляюцца беспрэчынковымі. Беспрэчынковыя ў крытыцы ёсць выражэнне не толькі палітычнай абмежаванасці і адсталасці, але і тэарэтычнай безапаможнасці, наказчык нізкага прафесійнага ўзроўня.

Крытыкі пішуць аб майстэрстве пісьменнікаў. Але ў друку вельмі рэдка сустракаюцца артыкулы аб прафесійным майстэрстве саміх крытыкаў.

Размова аб ідэяна-мастацкім майстэрстве нашай літаратуры павіна закранць крытыкаў у такой-жа ступені, як і пісьменнікаў. Па-майстэрску напісаны крытычны артыкул з глыбокім аналізам літаратурных з'яў уаўня для чытача вельмі каштоўнасць. Акрамя таго, што ён аргументуе чытача ў разуменні канкрэтнага твору, у ім даецца ацэнка з'яўм жыцця, якія апісаны ў творы і паўсядзённа акружаюць чытача. Мы ці не читалі, ці не памятаем часта многія з тых кніг, якія

якіх пісалі Беліцкі, Дабраўляў, Чарнышэўскі, Салтыкоў-Шчэдрын, Максім Горкі, але мы з вальнай цікавасцю і карысцю для сябе чытаем іх водгукі аб кнігах таго, што гэтыя водгукі — па-майстэрску напісаныя апавяданні аб жыцці, аб справах людзей.

Частей-жа за ўсё мы пішам сумна, вяда, суконнай мовай, без уздыму і патхненія. З бухгалтарскім раўнадудным рэгістрам плюсы і мінусы літаратурнага творца. Мы бачым адступіць ад сацыялагічнай схемы, часта вульгарнай, якая, аднак, устойліва замацавалася ў крытыцы.

Вось перад намі самая апошняя рэпензія на раман П. Пестрака, надрукаваная ў шостым нумары «Полымя» за 1954 год. Рэпензіент А. Сідарэнка не павыдаваў унёсёных слоў аб рамане. Але таяка рэпензія больш падыйшла-б да зборніка дакументаў аб рэвалюцыйным руху ў Заходняй Беларусі з 1920 па 1939 год, а не да мастацкага рамана-эпапеі. Рэпензіент хваліць, на нашу думку, слабыя ў мастацкіх адносінах вобразы рамана «Сустрэнемся на барыкадах» — Івана Паддубнага, Ганны Каравай, Сцяпана Каваля, Апанаса Хмеля і іншых толькі таго, што яны носяць імя п'эўных ідэй. А якая ступень мастацкага ўвасаблення гэтых ідэй у канкрэтным індывідуальным тыпе, якое эмацыянальнае і эст